

Jerguš Sivoš

Rok 1989 na oddelení boja proti pravicovému oportunizmu Správy kontrarozvedky ZNB v Bratislave

Pojem *pravicový oportunizmus* je dieťaťom normalizácie. V terminológii bezpečnostných zložiek sa udomácnil začiatkom 70. rokov. Vzťahoval sa spravidla na osoby vylúčené z Komunistickej strany Československa (KSČ) po udalostiach v rokoch 1968/1969, či už išlo o politikov, diplomatov, ekonómov, straníckych funkcionárov, vedcov, spisovateľov, umelcov, či príslušníkov bezpečnostných zložiek. Títo pritom neopustili myšlienky socializmu a na dlhé obdobie, alebo vôbec, ideu vedúcej úlohy KSČ v spoločnosti. Mali len iný názor na politický a hospodársky vývoj po roku 1968.¹ Koncom režimu radila Štátna bezpečnosť (ŠtB) k pravicovým oportunistom aj mladších predstaviteľov opozičných prúdov, ktorí vyjadrovali protikomunistický postoj.

Pravicových oportunistov považovali stranícke orgány za politickú opozíciu. Štátna bezpečnosť im preto venovala náležitú pozornosť, hoci spravodajské, agentúrne, technické a preventívne postupy voči nim sa stabilizovali až v polovici 70. rokov. Tento proces na Slovensku vyplýval čiastočne aj zo skutočnosti, že mnohí bývalí stranícki funkcionári sa s príslušníkmi ŠtB dôverne poznali a niektorí (ako napr. Alexander Dubček) dokonca vedúcich pracovníkov bezpečnostných zložiek do funkcií schvaľovali. V roku 1973 viedlo nedostatočné rozpracovanie Alexandra Dubčeka a komunistického politika, historika a politického väzňa Eduarda Friša k odvolaniu zástupcu náčelníka Hlavnej správy ŠtB ministerstva vnútra Slovenskej socialistickej republiky (HS ŠtB MV SSR) Michala Dudáša.²

- 1 Pojmom *pravicoví* označovali komunisti odporcov vo vlastných radoch v podstate už od začiatku svojho monopolu moci. Koncom 40. a v 50. rokoch takto označovali napr. sociálnych demokratov, ktorí sa po zlúčení strán stali členmi KSČ a vyvíjali skutočnú alebo domnelú protištátnu a protistranícku činnosť (tzv. pravicoví sociálni demokrati). Ostatných evidovali ako *bývalých ľudí* (napr. príslušníci bývalých politických strán a pod.). O rozpracovaní bývalej straníckej nomenklatúry pred rokom 1968 pozri ŽÁČEK, Pavel: Husák jako objekt zájmu Státní bezpečnosti. In: MICHÁLEK, Slavomír – LONDÁK, Miroslav a kol.: *Gustáv Husák. Moc politiky, politik moci*. Bratislava, Veda 2013, s. 543–558.
- 2 Odvolanie Dudáša z funkcie zástupcu náčelníka správy tkvelo najmä v osobnom záujme generálneho tajomníka ÚV KSČ Gustáva Husáka. Dudáš totiž v 50. rokoch, ako náčelník odboru politického spravodajstva Krajskej správy MV v Bratislave, získaval na utajenú spoluprácu Husákovu manželku. Prvý námestník ministra vnútra ČSSR Ján Hanuliak pri osobnom rozhovore s M. Dudášom v októbri 1973 ako dôvod odvolania uvádzal slabé výsledky na úseku vnútorného spravodajstva: *Konkrétne bylo poukázáno na nedostatky v rozpracování pravicových oportunistů vůbec, zejména na Dubčeka a Friše, kde jsou slabé výsledky, bez toho, aby byla přijata rozhodná opatření k nápravě*. Pozri ABS, f. Personální spisy příslušníků MV, personální spis Michala Dudáša (1923), ev. č. 6863/23 a SIVOŠ, Jerguš: 34 rokov v ŠtB. Portrét Michala Dudáša. *Pamät národa*, 2012, roč. 8, č. 2, s. 79–87 a konkrétne s. 85.

Už koncom septembra 1970 vydal minister vnútra ČSSR, v zastúpení svojho námestníka Miloslava Košnara, Smernice o evidovaní a rozpracovaní nepriateľských osôb.³ Vedenie ministertva zdôvodňovalo ich vydanie nutnosťou *organizácie cieľvedomých operatívnych opatrení k odhalení nepriateľskej činnosti zbytků vnútorného nepriateľa*. Podľa rozkazu sa extrémne pravicové, antisocialistické a antisovietske sily začali s politickými cieľmi organizačne formovať po januári 1968, a to najmä v hromadných oznamovacích prostriedkoch, novovytvorených organizáciách ako KAN (Klub angažovaných nestranníkov), K-231 (klub politických väzňov z 50. rokov, súdených na základe zákona na ochranu republiky č. 231/1948 Sb.) alebo Spoločnosť pre ľudské práva, ako aj v obnovených organizáciách sociálno-demokratickej strany a iných organizáciách. Ako ďalej rozkaz uvádzal, *Pravicové a reakčné sily v ČSSR, pod vedením a za pomoci zbraňových center, organizujú sústavnú nepriateľskú propagandu a uskutočňujú ovlivňovanie čs. občanů v duchu nepriateľských ideológií. Útočia predovšetkým proti marx-leninským princípom politiky komunistickej strany a organizujú rôzne formy činnosti proti politike strany a štátu*.

Prioritné postavenie problematiky dokumentuje aj číselné označenie útvarov ŠtB, na centrálnej a krajskej úrovni, ktoré rozpracovanie zabezpečovali. Na Správe kontrarozvedky pre boj proti vnútornému nepriateľovi (X. správa SNB) išlo o I. odbor, na Správe kontrarozvedky v Bratislave (XII. správa ZNB) a väčšine správ ŠtB v krajoch o 1. oddelenia odborov pre boj proti vnútornému nepriateľovi.

Na Slovensku zabezpečovala rozpracovanie *významných predstaviteľov pravicového oportunizmu* Hlavná správa ŠtB v SSR a od júla 1974 Správa kontrarozvedky v Bratislave, ktorá ako centrálny výkonný útvar Federálneho ministerstva vnútra (FMV) zodpovedala za kontrarozvednú činnosť vo vyčlenených objektoch a problematikách federálneho, resp. republikového charakteru na území Slovenska.⁴ Informácie o výskyte mimoriadnych udalostí a o štátnobezpečnostnej situácii na Slovensku poskytovala 1. tajomníkovi Ústredného výboru (ÚV) KSS a vedeniu FMV. Jej operatívny priestor však zahŕňal len územie Bratislavy a Západoslovenského kraja, kde tiež pôsobila správa ŠtB správy ZNB hl. m. Bratislavy a Západoslovenského kraja.

XII. správu Zboru národnej bezpečnosti (ZNB) viedol od augusta 1986 plk. RSDr. Štefan Homola.⁵ Jeho prvým zástupcom bol od augusta 1987 pplk. JUDr. František Budaváry a druhým zástupcom od septembra 1985 plk. JUDr. Ján Jackuliak. Za činnosť náčelníka Správy kontrarozvedky v Bratislave zodpovedal I. námestník Federálneho ministra vnútra genpor. Ing. Alojz Lorenc, CSc.⁶

3 ABS, f. Organizační a vnitřní správa FMV 1951–1970, IV. díl (A 6/4), inv. j. 1303, Rozkaz ministra vnútra ČSSR (ďalej len RMV ČSSR) č. 44/1970 z 30. 9. 1970, Evidovaní a rozpracovaní nepriateľských osôb.

4 Správa kontrarozvedky v Bratislave (XII. správa FMV) vznikla 1. 7. 1974 v rámci komplexnej reorganizácie kontrarozvedky. Viac pozri ABS, f. Sekretariát ministra vnútra 1971–1975, VI. díl (ďalej len A 2/6), inv. j. 205, RMV ČSSR č. 15/1974 z 20. 5. 1974, Organizační uspořádání centrálních útvarů kontrarozvedky, vyšetřování StB a pasů a víz.

5 Útvar viedol do 9. 2. 1990. Pozri ŽÁČEK, Pavel: Causa Štefan Homola. *Reflex*, 1992, roč. 3, č. 41, s. 66–69.

6 Vo funkcii I. námestníka ministra vnútra ČSSR pôsobil od 1. 11. 1985 do 21. 12. 1989. Pozri ŽÁČEK, Pavel: Vzestup a pád chladného technokrata. In: *Historické studie. K sedmdesátinám Milana Otáhalo*. ÚSD AV ČR, Praha 1998, s. 260–279.

Jerguš Sivoš

Na jeseň roku 1988 prešla správa, podobne ako ďalšie útvary Federálneho ministerstva vnútra, komplexnou reorganizáciou, v rámci ktorej sa dovtedy tri samostatné operatívne odbory zlúčili do 1. (kontrarozviedneho) odboru.⁷ Zároveň sa uskutočnilo prehodnotenie a prerozdelenie spracovávaných problematík. Na správe pôsobilo začiatkom roku 1989 celkom 322 príslušníkov, z nich 78 vo vedení a na ôsmich oddeleniach kontrarozviedneho odboru.⁸

Príslušníci 6. oddelenia

Útvary zamerané na boj s vnútorným nepriateľom sa na XII. správe ZNB k 1. októbru 1988 reorganizovali do podoby 6., 7. a 8. oddelenia kontrarozviedneho odboru. *Pracovný oportunistizmus* rozpracovávalo 6. oddelenie. Organizačný poriadok Správy kontrarozviedky ZNB v Bratislave, publikovaný ako príloha rozkazu náčelníka správy č. 7 z 20. marca 1989, charakterizoval náplň oddelenia nasledovne: 6. oddelenie *organizuje kontrarozviedne rozpracovanie osôb, popredných exponentov pravice, bývalých straníckych a štátnych orgánov, významných predstaviteľov kultúry, vedy, príslušníkov ozbrojených zložiek a pracovníkov diplomatického zboru. Vyhľadáva signály o tvorbe nelegálnych štruktúr, rozpracováva hlavných predstaviteľov a vo vyčlenených objektoch útvaru spracováva problematiku protištátnych dokumentov.*⁹

Oddelenie vzniklo z 1. oddelenia II. odboru a v rámci reorganizácie sa počet jeho pracovníkov znížil o jedného (npor. Stanislav Hnát prešiel na 8. oddelenie, kde prevzal rozpracovanie problematiky *Národný front*). V novembri 1989 ho tvorilo 10 príslušníkov: vedúci starší referent, šesť starších referentov špecialistov a traja starší referenti.

Oddelenie viedol od 15. marca 1987 kpt. JUDr. Milan Repár. Náčelník XII. správy ZNB plk. RSDr. Štefan Homola ho poveril zastupovaním vo funkcii vedúceho staršieho referenta špecialistu po kontrole útvaru Inšpekciou ministra vnútra ČSSR, na základe ktorej prepustili do civilu všetkých náčelníkov operatívnych odborov a väčšinu vedúcich oddelení.¹⁰ Do funkcie ho riadne ustanovili k 1. februáru 1988. Nasledujúci mesiac (7. – 18. marca 1988) absolvoval stáž na I. odbore Správy kontrarozviedky pre boj proti vnútornému nepriateľovi v Prahe. Oboznámil sa s vyhodnotením operatívnej situácie v problematikách *pravica, Charta 77 a protizákonné písomnosti*, s vyhodnotením akcií majúcich z hľadiska činnosti objektov prepojenie na Bratislavu, s evidenčnými fondmi a metodikou pátrania po autoroch protizákonných písomností a so

7 K reorganizácii útvarov FMV v roku 1988 pozri SIVOŠ, Jerguš: Reforma Štátnej bezpečnosti v predvečer pádu komunistického režimu. In: BALUN, Peter (ed.): 1988. Rok pred zmenou. ÚPN, Bratislava 2009, s. 68–90.

8 Viac o štruktúre, personálnom zložení a činnosti XII. správy ZNB pozri v SIVOŠ, Jerguš (ed.): XII. správa ZNB. Dokumenty k činnosti Správy kontrarozviedky v Bratislave v rokoch 1974 – 1989. ÚPN, Bratislava 2008.

9 Tamže, s. 39.

10 V rámci komplexnej previerky XII. správy ZNB v polovici roku 1986 zistila inšpekcia ministra vnútra ČSSR nedostatky v činnosti útvaru, vrátane neehospodárneho nakladania so zvláštnymi finančnými prostriedkami určenými na agentúrno-operatívnu činnosť. Krátko pred inšpekciou odišiel po rozhovore s ministrom vnútra ČSSR do dôchodku náčelník správy plk. Jozef Vavro. Väčšina potrestaných náčelníkov musela FMV vrátiť spôsobenú finančnú škodu.

Správa kontrarozvedky ZNB v Bratislave

systémom riadenia na úrovni oddelenia a odboru. V priebehu stáže zároveň absolvoval rokovanie o prehĺbení súčinnosti medzi I. odborom X. správy SNB a II. odborom XII. správy ZNB v prípade „Fragment-K“.¹¹ K 1. januáru 1989 ho menovali do hodnosti majora. V priebehu roka 1989 dostal tri finančné odmeny v celkovej výške 7500 Kčs: začiatkom apríla *za zodpovedné plnenie služobných úloh*, začiatkom septembra *za plnenie úloh v rámci mimoriadnych bezpečnostných opatrení v auguste 1989* a 17. novembra *za iniciatívne plnenie služobných úloh*.¹²

Repár do ZNB nastúpil z Automobilového opravárenského podniku v Zlatovciach (dnes súčasť Trenčína) 1. novembra 1971. Po krátkom pôsobení na odbore sledovania XII. správy ZNB absolvoval päťmesačný nástupný kurz na Strednej odbornej škole Ministerstva vnútra Slapy (odbor sledovania). Od júla 1972 pracoval na správe sledovania MV v Prahe a od februára 1974 na odbore sledovania Správy ŠtB Bratislava a neskôr XII. správy ZNB. Od júla 1976 pôsobil na 1. oddelení odboru boja proti vnútornému nepriateľovi a od júna 1977 v novovytvorenom zvláštnom oddelení, ktoré sa zameriavalo na agentúrno-operatívne rozpracovanie Alexandra Dubčeka (koncom augusta 1978 dostal finančnú odmenu za realizáciu opatrení voči A. Dubčekovi v súvislosti s 10. výročím intervencie vojsk Varšavskej zmluvy do Československa). V decembri 1978 prešiel na 3. oddelenie, kde zabezpečoval problematiku *školsťvo*. Od septembra 1980 do júla 1984 študoval na Fakulte vyšetrovania Vysokiej školy ZNB v Bratislave, následne nastúpil na 1. oddelenie II. odboru XII. správy ZNB. V marci 1985 mu zrušili pri príležitosti 40. výročia ZNB udelenú, no zatiaľ neprevzatú odmenu 1800 korún, lebo závažne porušil pracovnú disciplínu v súvislosti so zabezpečením akcie v prípade „Paskvil“ (Milan Šimečka). V januári 1986 ho menovali do funkcie staršieho referenta špecialistu.

V roku 1989 viedol objektový zväzok „Obroda“ zameraný na *pravícový oportunizmus*, dva spisy preverovanej osoby (PO), troch tajných spolupracovníkov (TS) a dôverníka. Po zastavení operatívnej činnosti proti vnútornému nepriateľovi ho v polovici januára 1990 zaradili do záloh pre prechodne nezaradených príslušníkov ZNB. O dva mesiace neskôr požiadal zo zdravotných dôvodov o uvoľnenie zo služobného pomeru príslušníka ZNB k 31. marcu 1990. Počas kariéry v ZNB mu udelili vyznamenania *Za službu vlasti* (1979), *Za zásluhy o obranu vlasti* (1984) a *Medailu ZNB* (1988).¹³

Ako služobne najstarší pôsobil na oddelení vo funkcii staršieho referenta špecialistu mjr. JUDr. Marián Dekan. Do ZNB nastúpil zo Západoslovenských energetických závodov, n. p., 1. júna 1970 a ďalších takmer päť rokov pracoval na odbore spravodajskej techniky správy ŠtB Bratislava a neskôr XII. správy ZNB. V máji 1974 sa stal členom KSC a vo februári 1975 nastúpil na 2. oddelenie odboru boja proti vnútornému nepriateľovi Správy kontrarozvedky v Bratislave, kde spracovával problematiku *bromadné oznamovacie prostriedky*. Od decembra 1976 sa spolupodieľal na rozpracovaní Alexandra Dubčeka ako starší referent 1. oddelenia. Okrem iného v ja-

11 A ÚPN, f. Personálna dokumentácia príslušníkov, personálny spis Milana Repára (1950), Kpt. REPÁR - vyhodnocení stáže na 1. odboru X. S-SNB z 15. 4. 1988.

12 Tamže, Záznam o kádrových odměnách a trestech.

13 Tamže, Osobní evidenční karty příslušníka MV Milana Repára.

Jerguš Sivoš

nuári 1977 založil spisy preverovanej osoby na troch synov Alexandra Dubčeka (spisy „Prima“, „Secunda“ a „Tercia“ sa viedli až do decembra 1989). Z tohto dôvodu prešiel v júni 1977 na novovytvorené zvláštne oddelenie II. odboru. Od augusta 1977 diaľkovo študoval na Fakulte vyšetrovania Vysokej školy ZNB v Bratislave. Po reorganizácii správy pôsobil od 1. januára 1981 ako starší referent a od 1. apríla 1982 ako starší referent špecialista 1. oddelenia II. odboru XII. správy ZNB. V máji 1982 sa stal kádrovou rezervou v nomenklatúre Hlavného výboru KSS na Ministerstve vnútra SSR (vyradili ho v roku 1989 z dôvodu zmeny v riadení Celouťvarových výborov KSS oddelením štátnej administratívy ÚV KSS).¹⁴

Deň po 21. výročí intervencie vojsk Varšavskej zmluvy do Československa požiadal zo zdravotných dôvodov, ktoré vyplývali z *psychického napätia a stresových situácií*, o preradenie mimo operatív. Koncom septembra a začiatkom októbra 1989 ukončil dva zväzky tajných spolupracovníkov (celkovo ich viedol päť), jeden spis dôverníka (celkovo viedol dva) a dva spisy preverovanej osoby (celkovo ich viedol päť). Zvyšné spisy spolu s dvomi osobnými operatívnymi zväzkami na Jána Uhera (akcia „Puma“) a Milana Šimečku (akcia „Paskvil“), ako aj zväzok konšpiračného bytu (KB) s krycím menom „Milan“ na Karadžičovej č. 55 v Bratislave odovzdal kolegom. Na 2. oddelenie organizačného a analytického odboru XII. správy ZNB nastúpil začiatkom októbra 1989. Aj napriek tomu mu v rámci 6. oddelenia prideliť spisy, ktoré súviseli s rozpracovaním Milana Šimečku. Podľa záznamov v registračnom denníku požiadal 13. novembra 1989 o jeho sledovanie (zvodku zo sledovania dostal 17. novembra 1989). Posledné správy zasielal na nadriadený 10. odbor Hlavnej správy kontrarozvedky SNB (II. správy SNB) 21. novembra 1989. Žiadosť pražskej kontrarozvednej centrály o súčinnosť v akcii proti členovi Medzinárodnej helsinskej federácie pre ľudské práva Geraldovi Naglerovi z 23. novembra 1989 zaregistroval útvar bez uvedenia operatívneho pracovníka a informáciu o stretnutí Milana Šimečku s Jiřím Dienstbierom z 27. novembra zasielal do pražskej centrály Dekanov kolega Ferdinand Mlkvý. V rovnakom čase zaslal Dekan do Prahy aj agentúrnu správu od tajného spolupracovníka s krycím menom „Aleš“ (Juraj Vereš), ktorému 22. novembra 1989, podľa záznamov vo výúčtovaní zvláštnych finančných prostriedkov, odovzdal finančnú odmenu 1500 Kčs.¹⁵

V priebehu roka 1989 dostal Dekan štyri finančné odmeny 7000 Kčs: koncom marca *za svedomité plnenie služobných úloh*, v druhej polovici augusta *za plnenie úloh v rámci mimoriadnych bezpečnostných opatrení v auguste 1989*, 8. novembra *za iniciatívne plnenie služobných úloh* a 17. novembra 1989 *pri príležitosti 15. výročia vzniku XII. správy ZNB*.

Do záloh pre prechodne nezaradených príslušníkov ZNB ho zaradili k 16. februáru 1990. Nasledujúci mesiac požiadal zo zdravotných dôvodov o uvoľnenie zo služobného pomeru príslušníka ZNB k 31. marcu 1990. Počas služby v ZNB mu udelili vyznamenania *Za službu vlasti* (1976), *Za zásluhy o obranu vlasti* (1982) a *Medailu ZNB* (1987).¹⁶

14 A ÚPN, f. Personálna dokumentácia príslušníkov, personálny spis Mariána Dekana (1947).

15 A ÚPN, f. Správa kontrarozvedky v Bratislave, Registratúrny denník I. odboru XII. správy ZNB 1989; Zvláštne finančné prostriedky XII. správy ZNB 1989.

16 A ÚPN, f. Personálna dokumentácia príslušníkov, personálny spis Mariána Dekana (1947).

Správa kontrarozviedky ZNB v Bratislave

Od augusta 1982 pôsobil na oddelení mjr. JUDr. Pavel Gavurník. Člen Folklorneho súboru piesní a tancov Kopaničiar, v 80. rokoch choreograf Folklorneho súboru Bezanka, začínal kariéru v ZNB v marci 1972 ako hliadkový príslušník Pohotovostného útvaru Verejnej bezpečnosti. Od septembra 1973 pracoval na odbore sledovania správy ŠtB v Bratislave a neskôr XII. správy FMV. V máji 1976 sa stal členom KSČ a v auguste 1978 nastúpil na štvorročné štúdium na Fakulte ŠtB Vysokej školy SNB. Po návrate z Prahy ho v auguste 1982 zaradili na 1. oddelenie odboru vnútorného spravodajstva XII. správy ZNB a prideliť mu rozpracovanie signatára Charty 77 Tomáša Petřivého, spisovateľky Hany Ponickej a bývalého ministra stavebníctva Jozefa Trokana. V auguste 1987 prevzal rozpracovanie Jána Čarnogurského a v októbri 1987 aj historika Jozefa Jablonického. V decembri 1985 absolvoval rigoróznú skúšku na Právnickej fakulte UK v Bratislave a získal titul doktora práv. V auguste 1987 ho menovali do funkcie staršieho referenta špecialistu a v októbri 1987 do hodnosti majora. Po reorganizácii správy a prerozdelení prípadov viedol v roku 1989 rozpracovanie prípadov „Anti“ (Jozef Jablonický) a „Kardinál“ (Hvezdoň Kočtúch), tri spisy preverovanej osoby, päť tajných spolupracovníkov, dvoch dôverníkov a troch kandidátov tajnej spolupráce.

Od septembra 1989 do januára 1990 absolvoval kurz nemeckého jazyka na Jazykovej škole ZNB v Bratislave. Do záloh pre prechodne nezaradených príslušníkov ZNB ho zaradili v polovici januára 1990. Koncom januára 1991 ho zo ZNB prepustili.¹⁷

Za aktívne, svedomité a iniciatívne plnenie služobných úloh v rámci mimoriadnych bezpečnostných opatrení k 1. a 9. máju, ako aj k 21. výročiu *internacionálnej pomoci* v auguste 1989 dostal finančné odmeny 1200, resp. 1300 Kčs.¹⁸ Počas pôsobenia v ZNB mu udelili vyznamenania *Za službu vlasti* (1981) a *Za zásluhy o obranu vlasti* (1988).¹⁹

V novembri 1982 nastúpil na oddelenie mjr. JUDr. Pavel Škulavík, ktorý prevzal agentúrno-operatívne rozpracovanie Alexandra Dubčeka (akcia „Eser“) a jeho troch synov. Do operatívy nastúpil po ôsmich rokoch v rezortnom školstve (Pohotovostný útvar VB, Dôstojnícka škola ZNB a Vysoká škola ZNB v Bratislave). V apríli 1986 ho menovali do funkcie staršieho referenta špecialistu a v máji 1989 do hodnosti majora. Titul doktora práv získal v apríli 1986.

Začiatkom roku 1989 ho vedúci starší referent špecialista 6. oddelenia mjr. JUDr. Milan Repár hodnotil nasledovne: *Z hľadiska odbornej erudovanosti je možné s[ú]druha] ŠKULAVÍKA hodnotiť pozitívne. Patrí sústavne medzi najproduktívnejších pracovníkov oddelenia. V jeho práci sa prejavujú dobré analytické schopnosti a zmysel pre poriadok. Prácu mu značne uľahčuje skutočnosť, že vo svojej problematike prebral k riadeniu vybudovaný agentúrny aparát, ktorý však dokázal udržať vo vysokej aktivite a zodpovednom prístupe k plneniu ukladaných úloh, čím sa prejavuje i jeho vlastný zmysel pre zodpovednosť. Za dosahované vý-*

17 A ÚPN, f. Personálna dokumentácia príslušníkov, personálny spis Pavla Gavurníka (1950).

18 A ÚPN, f. Správa kontrarozviedky v Bratislave, nespracovaný materiál, Disciplinárny rozkaz náčelníka 1. odboru XII. správy ZNB v Bratislave z 18. 5. a 23. 8. 1989.

19 SIVOŠ, Jerguš: Štátna bezpečnosť a hon na *falzifikátora* slovenských dejín. In: KMEŤ, Norbert – SYRNÝ, Marek a kol.: *Odvalujem balvan. Pocta historickému remeslu Jozefa Jablonického*. Ústav politických vied SAV – Múzeum Slovenského národného povstania, Bratislava – Banská Bystrica 2013, s. 388–389.

Jerguš Sivoš

borné výsledky v jeho práci bol s. ŠKULAVÍK za uplynulé obdobia viackrát finančne odmenený. Jediným nedostatkom, ktorý sa v jeho práci vyskytuje, je nízke percento obsluhovanej agentúry v podmienkach KB. Za obdobie, kedy sa podieľal na rozpracovaní objektu ESER, nezískal k jeho kontrole žiadneho TS /získal TS MARCEL ku kontrole syna objektu/. Zároveň mu uložil v nasledujúcom období, do ďalšieho komplexného hodnotenia, získať do prípadu Alexandra Dubčeka kvalitného tajného spolupracovníka, do konca roka 1989 zaviesť na konšpiračný byt 50 % agentúry, na prehĺbenie operatívneho poznania a súvislostí v oblasti rozpracovávanej problematiky absolvovať týždennú stáž na 10. odbore Hlavnej správy kontrarozviedky SNB v Prahe a aktívnymi kontrarozviednymi opatreniami ovplyvňovať činnosť Alexandra Dubčeka a jeho synov k tlmeniu a narušaniu ich väzieb na opozičné prostredie v Bratislave.²⁰

V roku 1989 viedol jeden osobný operatívny zväzok (akcia „Eser“), štyri spisy preverovanej osoby, sedem tajných spolupracovníkov a päť dôverníkov. V priebehu roka dostal tri finančné odmeny v celkovej výške 5500 Kčs: začiatkom apríla za *dosahovanie veľmi dobrých pracovných výsledkov*, v druhej polovici augusta za *iniciatívne plnenie úloh počas mimoriadnych bezpečnostných opatrení* a 23. novembra 1989 za *iniciatívne plnenie služobných úloh*.

V polovici januára 1990 ho zaradili do záloh pre prechodne nezarađených príslušníkov ZNB a v polovici júla 1990 prepustili zo služobného pomeru. Počas služby v ZNB mu udelili vyznamenania *Za službu vlasti* (1982), *Za zásluhy o obranu vlasti* (1984) a *Medailu ZNB* (1989).²¹

Po ukončení štúdia na Vysokej škole ZNB nastúpil v auguste 1983 na oddelenie kpt. Ferdinand Mlkvý. Od februára 1977 pracoval na odbore utajeného spojenia Správy spojenia MV SSR a v septembri 1980 nastúpil na rezortné vysokoškolské štúdium. V marci 1984 ho povýšili do hodnosti nadporučíka a v marci 1988 do hodnosti kapitána. Od augusta 1987 pracoval na oddelení ako starší referent špecialista.

V priebehu roka 1989 viedol rozpracovanie prípadov „Renegát“ (Miroslav Kusý) a „Hetera“ (Alma Münzová), sedem spisov preverovanej osoby, štyroch tajných spolupracovníkov, konšpiračný byt „Raj“ na Rajskej č. 14 v Bratislave, štyroch dôverníkov a dvoch kandidátov tajnej spolupráce. V roku 1989 dostal tri finančné odmeny v celkovej výške 5500 Kčs: koncom marca za *svedomité plnenie služobných úloh*, začiatkom septembra za plnenie úloh v rámci mimoriadnych bezpečnostných opatrení realizovaných v auguste 1989 a 23. novembra za *iniciatívne plnenie služobných úloh*.

Vedúci oddelenia ho v septembri 1989 hodnotil nasledovne: *Pri plnení operatívnych úloh, ktoré je nutné často riešiť nad rámec základnej pracovnej doby, nehladá na osobnú situáciu a uprednostňuje spoločenský záujem. Z kvantity práce, s cieľom pracovať podľa zásady hlavného článku, dochádza niekedy u menovaného k časovej tiesni, na základe čoho nestačí na administratívne spracovanie pridelennej problematiky, čo však v konečnom dôsledku nemá vplyv na efektívne riešenie prioritných úloh, čo potvrdila aj realizácia objektu RENEGÁT v auguste*

20 A ÚPN, f. Personálna dokumentácia príslušníkov, personálny spis Pavla Škulavíka (1953), Komplexní služební hodnocení z 20. 3. 1989

21 Tamže, Osobní evidenční karta příslušníka MV Pavla Škulavíka.

Správa kontrarozvedky ZNB v Bratislave

1989 v zmysle § 98 T[restného] Z[ákona]. Výslednosťou práce sa s. MLKVÝ zaraduje dlhodobo k najproduktívnejším pracovníkom kolektívu 6. oddelenia. Medzi pozitívne hodnotené oblasti jeho práce je možné zaradiť najmä systematickosť v práci s agentúrnym aparátom a na jeho obnove. Menovaný získal v r. 1988 dvoch kvalitných TS do prípadu RENEGÁT a i v súčasnej dobe styková báza obj[ekta] RENEGÁT patrí medzi najprehľadnejšie spracované. Zároveň mu uložil do ďalšieho komplexného služobného hodnotenia (t. j. do roku 1994) získať do pridelenej problematiky dvoch kvalitných tajných spolupracovníkov, pomáhať por. Jánovi Bockovi pri zvládnutí úloh súvisiacich s prevzatím prípadu „Paskvil“ (Milan Šimečka) a preniknutím do jeho problematiky, a venovať systematickejšiu pozornosť administratívne spracovávanému pridelenému problematiku.²²

V januári 1990 ho zaradili do záloh pre prechodne nezaradených príslušníkov ZNB. Za službu v ZNB mu udelili vyznamenania *Za službu vlasti* (1984) a *Za zásluhy o obranu vlasti* (1989).²³

Po ukončení rezortného vysokoškolského štúdia nastúpil 1. augusta 1985 na oddelenie kpt. JUDr. Tibor Grígel. Od marca 1977 pôsobil na Pohotovostnom útvere VB pre SSR a od septembra 1978 na odbore spravodajskej techniky XII. správy ZNB. Fakultu vyšetrovania Vysokej školy ZNB v Bratislave absolvoval v júli 1985. O mesiac neskôr ho povýšili do hodnosti nadporučíka a 1. septembra 1989 do hodnosti kapitána. V decembri 1987 ho zároveň menovali do funkcie staršieho referenta špecialistu.

V priebehu roka 1989 viedol rozpracovanie prípadu „Chemik“ (Milan Šimečka ml.), dva signálne zväzky v prípadoch „John“ (Ján Budaj) a „Folk“ (Ivan Hoffman), päť spisov preverovanej osoby (medzi inými aj spis „Ekológ“ na Mikuláša Hubu), dvoch tajných spolupracovníkov a štyroch dôverníkov.

Obdržal dve finančné odmeny v celkovej výške 2500 Kčs: v polovici mája 1989 za zodpovedné plnenie služobných úloh a v druhej polovici augusta za iniciatívne plnenie úloh počas mimoriadnych bezpečnostných opatrení.

V polovici januára 1990 ho zaradili do záloh pre prechodne nezaradených príslušníkov ZNB. Počas pôsobenia v Zbore národnej bezpečnosti mu udelili vyznamenania *Za službu vlasti* (1985) a *Za obranu vlasti* (1989).²⁴

V druhej polovici mája 1990 absolvoval, podobne ako ostatní kolegovia z oddelenia, pohovor pred odbornou a občianskou komisiou. V dotazníku hodnotil svoju činnosť na 6. oddelení: [...] *vo svojej činnosti v rozpracovaných prípadoch som postupoval v súlade s operatívnymi smernicami, so snahou jednat vždy ohľaduplne, s pochopením a ľudskosťou voči tomu druhému [...] domnievam sa, že jednotlivé akcie boli realizované v súlade s právnymi normami, bez provokačného zámeru aj keď ich priebeh často aj s výsledkom nasvedčoval opak [...] podľa môjho hodnotenia a osobnej znalosti k porušeniu právnych noriem mohlo prísť pri obmedzovaní rozširovania materiálu M[iestneho] V[yboru] S[lovenského] Z[väzu] O[chrancov] P[rírody] [a] K[rajiny] NAHLAS/BRATISLAVA. Jednalo sa o neadekvátny po-*

22 A ÚPN, f. Personálna dokumentácia príslušníkov, personálny spis Ferdinanda Mlkvého (1952), Komplexní služební hodnocení z 9. 10. 1989.

23 Tamže, Osobní evidenční karty příslušníka MV Ferdinanda Mlkvého.

24 A ÚPN, f. Personálna dokumentácia príslušníkov, personálny spis Tibora Grígela (1956).

Jerguš Sivoš

*stup predstaviteľov N[árodného] V[ýboru] [mesta] B[ratislavy] a ÚV KSS, ktorí iniciátorov uvedeného materiálu označili za protispoločenské živly, hoci podľa môjho názoru tejto iniciatíve mala byť podaná pomocná ruka a nie nútiť operatívnych pracovníkov k jej tlmeniu.*²⁵

V marci 1988 prišiel na oddelenie mjr. JUDr. Jozef Tokárik. Do ZNB nastúpil 1. januára 1968 zo Stredoslovenských pekarní Žilina. Pracoval na oddelení ŠtB v Žiari nad Hronom, absolvoval nástupnú školu ŠtB Vinoň. Od mája 1969 pracoval na oddelení kriminalisticko-technických expertíz Hlavnej správy ŠtB v SSR a neskôr XII. správy ZNB, kde zabezpečoval daktyloskopickú, sérologickú a cytologickú expertízu technických úkonov TA-511 a neskôr LAMPA (chemická nástraha).²⁶ V rokoch 1978 až 1980 absolvoval večerné štúdium Dôstojníckej školy ZNB a v rokoch 1983 až 1987 externé štúdium Fakulty vyšetrovania Vysokej školy ZNB v Bratislave. Koncom novembra 1987 zapríčinil stratu *zásielky*. V dôsledku toho mu náčelník odboru udelil písomné pokarhanie a požiadal o jeho preradenie na iný pracovný úsek. Zároveň ho vyňali z kádrových rezerv Hlavného výboru KSS pri Ministerstve vnútra SSR.²⁷

V marci 1988 preto nastúpil ako starší referent špecialista na 1. oddelenie odboru boja proti vnútornému nepriateľovi a prevzal rozpracovanie problematiky *protizákonné písomnosti*. V priebehu nasledujúceho mesiaca absolvoval týždňovú stáž na I. odbore Správy kontrarozvedky pre boj proti vnútornému nepriateľovi v Prahe, na ktorej sa zoznámil s rozpracovávaním problematiky, spôsobom spracovania pravidelných mesačných informácií a vedenia operatívnych evidencií a absolvoval dvoj denné odborno-zdokonaľovacie školenie v problematike spracovávaní odborných expertíz zameraných na pátranie po pisateľoch protizákonných písomností.

V roku 1989 viedol tri agentúrno-pátracie zväzky, dva objektové zväzky zamerané na samizdatovú tvorbu a protištátne písomnosti a jeden spis preverovanej osoby. V priebehu roka dostal tri finančné odmeny v celkovej výške 3900 Kčs: v polovici mája *za svedomité plnenie služobných úloh*, v druhej polovici augusta *za iniciatívne plnenie úloh počas mimoriadnych bezpečnostných opatrení* a 8. novembra *za zodpovedné plnenie služobných úloh*. V polovici januára 1990 ho zaradili do záloh pre prechodne nezaradených príslušníkov ZNB. Počas pôsobenia v Zbore národnej bezpečnosti mu udelili vyznamenania *Za službu vlasti* (1974), *Za zásluhy o obranu vlasti* (1978) a *Medailu ZNB* (1986).

V decembri 1985 nastúpil na oddelenie kpt. Emil Kapusta. Do ZNB ho prijali v marci 1976. Osemnásť mesiacov bol v Pohotovostnom ústave VB pre SSR v Bratislave, nasledujúcich dvanásť na odbore ochrany straníckych a ústavných činiteľov V. správy FMV v Bratislave. Odtiaľ ho v septembri 1978 premiestnili na odbor sledovania XII. správy ZNB. V júli 1985 ukončil štvorročné štúdium Fakulty ŠtB Vysokej školy SNB v Prahe a vrátil sa na pôvodné pracovisko na Správu kontrarozvedky v Bratislave. Po štyroch

25 Tamže, Dotazník z 21. 5. 1990.

26 Podľa Smerníc pre používanie spravodajskej techniky predstavovala chemická nástraha chemicky alebo fyzikálne aktívne látky vložené do odevov alebo iných predmetov tak, aby ich prenos na ďalšie osoby alebo predmety bolo možné indikovať (určiť). Pozri ABS, f. A 2/6, inv. j. 97, RMV ČSSR č. 30/1972 z 12. 5. 1972, Smernice pro používání zpravodajské techniky (služební předpis A-oper-VI-1) – vydání.

27 A ÚPN, f. Personálna dokumentácia príslušníkov, personálny spis Jozefa Tokárika (1946), Komplexní služební hodnocení z 15. 2. 1988.

Správa kontrarozviedky ZNB v Bratislave

mesiacoch nastúpil ako absolvent rezortnej vysokej školy vo funkcii staršieho referenta na 1. oddelenie odboru boja proti vnútornému nepriateľovi XII. správy ZNB.

V roku 1989 viedol rozpracovanie komunistov vylúčených po roku 1968 – spisovateľa Dominika Tatarku (akcia „Seladon“), filozofa Júliusa Strinku (akcia „Starosta“), spisovateľky Hany Ponickej (akcia „Mlyn“) a ekonóma Viktora Pavlendu (akcia „Emisár“). Viedol tiež štyri spisy preverovanej osoby, dvoch tajných spolupracovníkov, šiestich dôverníkov a od polovice októbra aj konšpiračný byt „Milan“, ktorý prevzal od Mariána Dekana.

K 1. septembru 1989 ho povýšili do hodnosti kapitána. V priebehu roka zároveň dostal finančné odmeny v celkovej výške 5000 Kčs: v apríli za *dôsledné plnenie služobných úloh*, v druhej polovici augusta za *iniciatívne plnenie úloh počas mimoriadnych bezpečnostných opatrení* a 23. novembra za *iniciatívne plnenie služobných úloh*.

V polovici januára 1990 ho zaradili do zálohy pre prechodne nezarađených príslušníkov ZNB a v septembri 1990 ho uvoľnili zo služobného pomeru príslušníka ZNB, keďže netrval na ďalšom výkone služby v ZNB, v dôsledku zásadných organizačných zmien schválených vládou Českej a Slovenskej federatívnej republiky (ČSFR). Počas pôsobenia v ZNB mu udelili vyznamenania *Za službu vlasti* (1984) a *Za zásluhy o obranu vlasti* (1987).²⁸

V auguste 1987 nastúpil na oddelenie por. JUDr. Ján Bocko. Do Zboru národnej bezpečnosti ho prijali 21. júna 1977 ako referenta 1. oddelenia odboru pasov a víz správy ZNB hl. m. Bratislavy a Západoslovenského kraja. V skúšobnej dobe absolvoval Práporčickú školu SNB v Brne (v januári 1979 sa zároveň stal členom KSČ) a v novembri 1982 päťtýždňový kurz pre pracovníkov pasov a víz SNB vo Vzdelávacom inštitúte FMV v Pardubiciach. Od polovice augusta 1983 do konca júla 1987 študoval na Fakulte vyšetrovania Vysokej školy ZNB v Bratislave. V septembri 1987 ho povýšili do hodnosti poručíka.

Po nástupe na 1. oddelenie odboru boja proti vnútornému nepriateľovi XII. správy ZNB prevzal ako starší referent rozpracovanie problematiky *samizdatová literatúra*. V roku 1989 viedol rozpracovanie prípadu „Oponent“ (Oleg Pastier), signálne zväzky na Jána Langoša („Lukeš“) a Ludmilu Piatkovú („Kobra“), tri spisy preverovanej osoby, dvoch dôverníkov a jedného kandidáta tajnej spolupráce. V priebehu roka mu udelili dve finančné odmeny v celkovej výške 2300 Kčs: v polovici mája za *svedomitě plnenie služobných úloh* a v druhej polovici augusta za *iniciatívne plnenie úloh počas mimoriadnych bezpečnostných opatrení*. V období novembra 1989 čerpal služobné voľno, pripravoval sa na rigoróznou skúšku, ktorú absolvoval 24. novembra 1989.

Počas pôsobenia v ZNB mu udelili vyznamenanie *Za službu vlasti* (1983). V druhej polovici októbra 1989 mu náčelník odboru Anton Faťol navrhol udelenie vyznamenania *Za zásluhy o obranu vlasti*, ktoré okrem iného zdôvodnil slovami: *S uspokojením sa vyrovnal i s problémom pomerne častého plnenia úloh nad rámec stanovenej pracovnej doby, čo si vyžaduje súčasná situácia na úseku vnútorného spravodajstva*. Návrh 8. decembra 1989 odporučil náčelník XII. správy ZNB plk. RSDr. Štefan Homola.²⁹

28 A ÚPN, f. Personálna dokumentácia príslušníkov, personálny spis Emila Kapustu (1956).

29 Tamže, personálny spis Jána Bocka (1954), Návrh na vyznamenání Za zásluhy o obranu vlasti z 20. 10. 1989.

Jerguš Sivoš

V polovici januára 1990 ho zaradili do záloh pre prechodne nezaradených príslušníkov ZNB. V dotazníku pre odbornú komisiu 21. mája 1990 uviedol: *Vzhľadom na dobu zaradenia som spracovával menej dôležitú agendu a nemal som vybudovanú agentúrnu sieť. Pri spracovaní samizdatovej literatúry [...] dôraz sa kládol na preventívnu činnosť, či osoby nie sú napojené na I[deo] D[iverzné] C[entrá].*³⁰ Svoj pohľad na fungovanie oddelenia opísal v liste námestníkovi Federálneho ministra vnútra Janovi Rumlovi z polovice júna 1990: *Na XII. správe ZNB som pôsobil od septembra 1987 do novembra 1989, kedy útvár stratil funkčnosť. Po nastúpení, v ročnom adaptačnom procese som sa zoznamoval s príslušnými smernicami a všeobecnou problematikou operatívnej práce. Obdobie postupného uvedomovania si nezmyselnosti zamerania môjho pracoviska ukončili revolučné udalosti, čo som považoval za logický dôsledok neudržateľnosti a nakoniec pádu spoločenského systému. [...] Vážení pán námestník, zdôrazňujem, že aj obdobie môjho pôsobenia na poslednom pracovisku bolo obdobím zmiešaných pocitov a neistoty z ďalšej perspektívy, avšak v danej situácii bolo zložité uniknúť. Isté je, že aj v podmienkach môjho pracoviska existoval priepastný rozdiel v pohľade na riešenie úloh medzi generáciou mojich rokov a generáciou dlhoročných „skúsených“ odborníkov, čo bolo evidentné v nezhodách a „kompromisnom“ plnení úloh pracovníkmi racionálne uvažujúcimi. Plne chápem nutnosť očistiť bezpečnosť od konzervatívnych a skompromitovaných síl, rozhodne sa od nich distancujem. Prisudzovanie mi podielu na prenasledovaní tzv. vnútorného nepriateľa s následkom prepustenia zo ZNB, považujem za nespravodlivé.*³¹

Najmladším pracovníkom oddelenia bol por. Ján Pališín. Do ZNB nastúpil v septembri 1981. Po absolvovaní výcviku u Pohotovostného útvaru VB pre SSR v Pezinku pracoval od apríla 1983 na odbore sledovania Správy kontrarozviedky v Bratislave. Od septembra 1985 študoval na Vysokej škole ZNB v Bratislave.

Začiatkom augusta 1989 nastúpil na 6. oddelenie kontrarozviedneho odboru XII. správy ZNB, kde prevzal problematiku *protizákonných písomností a letákov*. V nasledujúcich mesiacoch sa zaučal a vykonával len pomocné úlohy. Zväzky ani spisy nevedol.

V polovici januára 1990 ho zaradili do zálohy pre prechodne nezaradených príslušníkov ZNB. Počas pôsobenia v ZNB mu udelili vyznamenanie *Za službu vlasti* (1988).³²

Zameranie činnosti 6. oddelenia

Činnosť pracovníkov oddelenia sa zameriavala na rozpracovania piatich hlavných záujmových skupín: 1) bývalého prvého tajomníka ÚV KSČ Alexandra Dubčeka a jeho synov, 2) komunistických intelektuálov vylúčených zo strany po udalostiach v rokoch 1968/1969 – filozofov Miroslava Kusého, Milana Šimečku a Júliusa Strinku, historika Jozefa Jablonického a spisovateľku Hanu Ponickú, 3) komunistov vylúčených po udalostiach v rokoch 1968/1969 pôsobiacich v ekonomickom prostredí – Viktora Pavlendu, Hvezdoňa Kočtúcha a Jána Uhera, 4) mladších predstaviteľov opozície

30 Tamže, Záznam z previerky z 21. 5. 1990.

31 Tamže, Odvolanie proti rozkazu námestníka FMV č. 282/90, zo dňa 7. 6. 1990, o prepustení zo služobného pomeru príslušníka ZNB.

32 A ÚPN, f. Personálna dokumentácia príslušníkov, personálny spis Jána Pališina (1961).

Správa kontrarozvedky ZNB v Bratislave

združených okolo samizdatu *Fragment-K* – Olega Pastiera, Ivana Hoffmana, Ludmilu Piatkovú, Milana Šimečku ml. a Jána Langoša, a 5) skupinu ekologov – Jána Budaja a Mikuláša Hubu.

1) Alexander Dubček (akcia „Eser“)

Alexander Dubček sa predmetom záujmu ŠtB stal už koncom roka 1969, keď sa pripravoval na diplomatické pôsobenie v Turecku. Po návrate z Ankary a vylúčení z KSC prevzala jeho rozpracovanie postupne správa ŠtB v Bratislave, Hlavná správa ŠtB v SSR a XII. správa ZNB. Tu ho mala „na starosti“ od roku 1975 samostatná operatívna skupina 1. oddelenia a od 1. júna 1977 zvláštne oddelenie II. odboru. ŠtB využívala na jeho monitorovanie všetky dostupné spravodajské prostriedky – agentúru (v mieste bydliska, na pracovisku, na chate v Senci aj v rodičovskom dome v Trenčíne), sledovanie, odpočúvanie, tajné prehliadky a kontrolu korešpondencie. Prostredníctvom nich sa snažila získať poznatky o jeho názoroch, zámeroch a činnosti, ovplyvňovať jeho konanie, izolovať ho od opozičného prostredia v Bratislave a Prahe.

ŠtB považovala Dubčeka za *hlavného predstaviteľa pravicového oportunizmu na Slovensku*, a to aj napriek tomu, že poznala jeho názor, podľa ktorého obroda socializmu, demokratizácia a prestavba socializmu musí prebiehať pod záštitou strany (aj demokratizačný proces v roku 1968 začala strana a v jeho dôslednej realizácii zabránila len intervencia vojsk Varšavskej zmluvy), nevyhnutnou podmienkou prestavby je prehodnotenie *Akčného programu KSC*³³ z apríla 1968 a *Poučenia z krízového vývoja*,³⁴ k čomu je potrebný dialóg súčasného vedenia KSC s ním a ďalšími „čestnými členmi“ (výraz A. Dubčeka) strany, pričom nová politická platforma musí zachovať zásady socializmu a spolupráce so Zväzom sovietskych socialistických republík (ZSSR).³⁵ Vďaka tomuto postoju, ktorý v ňom upevňovala aj tzv. vplyvová agentúra, odmietal užšiu (otvorenú) spoluprácu s Chartou 77, pražskou Obrodou – Klubom za socialistickú prestavbu, ale aj slovenskými komunistickými intelektuálmi (v prvej polovici roku 1989 iniciovali vznik Slovenského fóra prestavby).

Oporu pre svoje myšlienky hľadal v pražskom prostredí. Podľa ŠtB práve tu vznikla koncepcia zapojenia Dubčeka do politickej opozície a medzinárodných akcií s využitím talianskej komunistickej strany (spracovanie vystúpenia, ktoré publikoval denník talianskej komunistickej strany *L'Unita*, čestný doktorát, rozhovory pre západné médiá atď.).³⁶ Spoločne s bývalým predsedom vlády ČSSR Oldřichom Černíkom sprá-

33 Pozri *Akční program Komunistické strany Československa prijatý na plenárnom zasedaní ÚV KSC dne 5. dubna 1968*. Svoboda, Praha 1968.

34 Pozri *Poučenie z krízového vývoja v strane a spoločnosti po XIII. zjazde KSC. Rezolúcia o aktuálnych otázkach jednoty strany. Schválené na plenárnom zasadaní ÚV KSC v decembri 1970*. Pravda, Bratislava 1971.

35 ABS, f. Správa kontrarozvedky (II. správa) II. díl (1947) 1954–1990 (ďalej len A 34/1), inv. j. 835, Vyhodnotenie plnenia hlavných úloh z ročného vykonávacieho plánu po problematikách vnútorného spravodajstva v roku 1988 z 18. 1. 1989; tamže, inv. j. 911, Informácia o štátobezpečnostnej situácii a aktuálnych otázkach kontrarozviednej práce na 1. odbore XII. S-ZNB Bratislava za obdobie I. štvrtého roka 1989 zo 16. 3. 1989.

36 Tamže, inv. j. 835, Vyhodnotenie plnenia hlavných úloh z ročného vykonávacieho plánu po problematikách vnútorného spravodajstva v roku 1988 z 18. 1. 1989.

Jerguš Sivoš

coval stanovisko k dialógu so stranickým vedením, ktorý mal viesť spoločne s ďalšími „neskompromitovanými komunistami“ (výraz A. Dubčeka) – bývalým vedúcim tajomníkom Mestského výboru KSČ v Prahe Bohumilom Šimonom, bývalým riaditeľom Ústavu pre politické vedy pri ÚV KSČ Václavom Slavíkom, bývalým ministrom školstva ČSSR Vladimírom Kadlecem, bývalým ministrom obchodu SSR Františkom Barbírkom (agent ŠtB), bývalým predsedom Štátnej plánovacej komisie a ministrom národohospodárskeho plánovania ČSSR Františkom Vlasákom, bývalým vedúcim tajomníkom ÚV KSČ v Juhomoravskom kraji Josefom Špačkom a ekonómom Viktorom Pavlendom. Tieto aktivity rozpracovávala Správa kontrarozviedky ZNB v Bratislave spoločne s Hlavnou správou kontrarozviedky SNB v Prahe. Informácie získavala aj vďaka odpočúvaciemu zariadeniu, ktoré technici nainštalovali v byte Alexandra Dubčeka v I. štvrtroku 1989.³⁷

V priebehu roka 1988 sa ŠtB podarilo do prostredia Alexandra Dubčeka *podstaviť* agenta s krycím menom „Ekonóm“ (Róbert Harenčár). Spoločne s ďalšími dlhoročnými agentmi mal eliminovať snahy komunistických intelektuálov z Bratislavy o nadviazanie užšej spolupráce s Dubčekom (*odhovárať ho od kontaktov s pravícou, ktorá sa kompromitovala antisocialistickými a antisovietskymi názormi*). Koncom jari 1989 sa Dubček stretol s Júliusom Strinkom, ktorý ho chcel získať ako signatára Slovenského fóra prestavby. Dubček podpís odmietol, no prisľúbil účasť na stretnutiach, prípadne typovanie osôb pre túto iniciatívu. Vyslovil však zároveň námietky voči účasti Čarnogurského, Kusého a Šimečku v iniciatíve.³⁸ Dubček neopustil svoje postoje, upevňované agentmi ŠtB, a podľa jej zámerov prispieval k diferenciacii opozície. Podobne reagoval (s podporou agentúry) aj na žiadosť o podpis pod výzvu *Několik vět* a zapojenie sa do iniciatívy Obroda. Tá plánovala vytvorenie skupiny Dubček – Havel – kardinál Tomášek, ktorá by spracovala požiadavky pre krajiny Varšavskej zmluvy zúčastnené v roku 1968 na intervencii do Československa na odsúdenie vstupu (list napokon spracoval A. Dubček s O. Černíkom a zaslal ho vládam piatich zúčastnených krajín). Po zásahu tzv. vplyvovej agentúry (*opozícií ide o navodenie konfrontačnej situácie*) sa postupne distancoval od jednotlivých akcií a z vlastnej iniciatívy sa v čase výročia intervencie vzdialil z Bratislavy. Koncom mesiaca však telefonicky poskytol rozhovor k udalostiam augusta 1968 talianskemu komunistovi Lucianovi Antonettimu, ktorý v 60. rokoch pôsobil v Československu ako spolupracovník talianskeho vysielania Rádio Praha.

37 Plán práce odboru na rok 1989 zároveň ukladal do apríla 1989 získať kľúče od Dubčekovej chaty v Senci, aby sa mohol realizovať spravodajsko-technický úkon a demontovalo sa zariadenie dlhodobého odpočúvania. V priebehu III. štvrtroka 1989 sa zároveň mali vytvoriť podmienky na demontáž odpočúvacieho zariadenia u Dubčekovho syna Milana. Pozri *A ÚPN*, f. Správa kontrarozviedky v Bratislave, č. j. KR-003353/88, Rozpracovanie hlavných úloh ročného plánu XII. správy ZNB Bratislava na podmienky kontrarozviedneho odboru v roku 1989.

38 Dôvody jeho výhrad nie sú zrejmé. Pravdepodobne súviseli s jeho vyššie spomínaným názorom na cestu k obrode socializmu. *ABS*, f. A 34/1, inv. j. 835, Informácia o štátobezpečnostnej situácii a aktuálnych otázkach kontrarozviednej práce na I. odbore XII. S-ZNB Bratislava za obdobie II. štvrtroka 1989 z 15. 6. 1989.

Správa kontrarozvedky ZNB v Bratislave

ŠtB monitorovala všetky jeho kontakty so zahraničnými novinármi i politikmi (napr. stretnutie 25. júla s poslancami poľského Sejmu) a prostredníctvom agentúry sa ich snažila obmedzovať. Pozvania na akademické podujatia v západnej Európe (Španielsko, NSR, Taliansko, Francúzsko) riešila blokáciou výjazdov. Nezabránila však jeho podpisu pod žiadosť o zastavenie trestného stíhania tzv. bratislavskej päťky.³⁹

Svoje postoje Dubček menil s neochotou aj takmer týždeň po prepuknutí protestov. Vystúpeniu na bratislavskom námestí SNP sa 23. novembra vyhýbal slovami, že mu v garáži kvapká voda z vodovodného kohútika. Na námestí napokon vystúpil a jeho priebeh zachytila ŠtB vo forme dennej situačnej správy.⁴⁰

2) Tzv. politická pravica: Miroslav Kusý (akcia „Renegát“), Milan Šimečka (akcia „Paskvil“), Július Strinka (akcia „Starosta“), Jozef Jablonický (akcia „Anti“) a Hana Ponická (akcia „Mlyn“)

Skupinu komunistických intelektuálov, združených okolo Charty 77, rozpracovávala ŠtB prostredníctvom tajných spolupracovníkov, odpočúvania, tajných prehládok bytov a kancelárií, utajenej kontroly korešpondencie a sledovania. Využívala pritom rôzne formy preventívno-výchovných, rozkladných a represívnych opatrení, vrátane návštev na pracovisku, prokurátorskej výstrahy, pohovorov so zamestnávateľom, nútených stykov, predvolaní na podanie vysvetlenia a fyzického zmarenia aktív a zámerov. Tieto rozsiahle opatrenia mali slúžiť na *predchádzanie a zamedzovanie ich protispoločenskej činnosti*, ich izoláciu od Alexandra Dubčeka, predstaviteľov kresťanského disentu a iných osôb v Bratislave a od opozičného prostredia v Brne a v Prahe, na zabránenie ich integračného úsilia a vytvorenia opozičnej platformy, obmedzovanie kontaktov so zahraničnými diplomatmi, inštitúciami a novinármi, dezinformovanie, vnášanie a prehľbovanie vnútorných rozporov.

ŠtB vyhodnotila postup voči členom skupiny v roku 1988 ako úspešný – „obsadila“ ich spravodajskou technikou, získala dvoch tajných spolupracovníkov a podľa operatívneho záujmu vykonávala previerku korešpondencie. Pozitívne vnímala najmä skutočnosť, že *tomuto akčne schopnému opozičnému zoskupeniu sa nepodarilo zorganizovať otvorené vystúpenie*. V ďalšej časti vyhodnotenia sa uvádzalo: *Permanentné opatrenia agentúrou aj P[reventívno] V[ychovné] O[patrenia] organizované k tejto skupine opozície v Bratislave ich dostali do izolácie, čo sami kriticky hodnotia. Narušili sme ich pokusy o napoje-*

39 Bratislavskú päťku tvorili popredný katolícky aktivista a právnik Ján Čarnogurský, bývalý člen KSČ a signatár Charty 77 Miroslav Kusý, spisovateľka Hana Ponická, katolícky publicista a tajný spravodajca Hlasu Ameriky Anton Selecký a bývalý člen KSČ a lekár Vladimír Maňák. Skupina symbolizovala spojenie opozičných prúdov slovenského disentu. Jej členovia listom zo 4. 8. 1989 informovali slovenskú vládu o úmysle uctiť si pamiatku obetí okupácie v auguste 1968 položením kvetov na miestach, kde vojaci Varšavskej zmluvy usmrtili demonštrujúcich obyvateľov. Štátna bezpečnosť členov skupiny zatkla 14. 8. a obvinila ich z trestného činu poburovania, neskôr prekvalifikovaného na podvracanie republiky. Pozri JAŠEK, Peter: Posledný politický proces komunistického režimu na Slovensku. Perzekúcie členov bratislavskej päťky na jeseň 1989. *Pamäť národa*, 2014, roč. 10, č. 3, s 33–59.

40 Znenie situačnej správy pozri v ŽÁČEK, Pavel: *ŠtB na Slovensku za „normalizácie“*. *Agónia komunistickej moci v zvodkách tajnej polície*. Oddelenie dokumentácie zločinov komunizmu Ministerstva spravodlivosti SR, Bratislava 2002, s. 170–171.

Jerguš Sivoš

nie sa na DUBČEKA, ktorého autoritou si chceli upevniť pozície a získať širšiu masovú základňu. Čiastočný útlm a narušenie dôvery sme zaznamenali po rozsiahlych procesných opatreniach v súvislosti s podpisom Manifestu hnutia za občiansku slobodu.⁴¹

Podľa plánu práce kontrarozviedneho odboru na rok 1989 mali pracovníci oddelenia pokračovať v opatreniach voči predstaviteľom skupiny v rovnakých intenciách a s rovnakým cieľom ako v roku 1988. Aktívna opozičná činnosť jednotlivých osôb a možný trestno-právny postih sa mali konzultovať s odborom vyšetrovania ŠtB. Prostredníctvom agentúrno-operatívnej kombinácie sa mala v priebehu marca 1989 realizovať diskreditácia historika Jozefa Jablonického. K vnášaniu rozporov do skupiny plánovala ŠtB využiť nútené styky s Júliusom Strinkom a Martinom Hricom (prevorovaný v spise s krycím menom „Maťo“ do 6. mája 1989).⁴²

Stanovené ciele naplňali pracovníci oddelenia od začiatku roku 1989. V rámci akcie „Úder“ uskutočnili 19. januára 1989 domové prehliadky u Miroslava Kusého, Milana Šimečku a jeho syna. Cieľom opatrenia, ktoré malo výstražný charakter, bolo zabavenie Manifestu Hnutia za občiansku slobodu (HOS) a zabránenie jeho rozšírenia. ŠtB zároveň procesnou cestou zdokumentovala ich kontakty na zahraničné médiá, pracovníkov zastupiteľských úradov, mimovládne organizácie a prijímanie finančných prostriedkov zo Západu.

ŠtB evidovala samizdatovú tvorbu členov skupiny a snažila sa odhaľovať kanál ich prepravy do zahraničia. Rovnako evidovala politické komentáre Miroslava Kusého a Milana Šimečku, ako aj historické reportáže Hany Ponickéj, pre Rádio Slobodná Európa (RSE) a Hlas Ameriky.⁴³

Prostredníctvom sledovania a spravodajskej techniky monitorovala ŠtB vzájomné kontakty a stretnutia členov skupiny napr. na šachových večeroch či na prednáškových akciách, ktoré organizovali v súkromných bytoch za účasti zahraničných lektorov.

Opatrenia realizovala ŠtB aj na obmedzenie kontaktov členov skupiny s predstaviteľmi zahraničných zastupiteľských úradov, médií a mimovládnych organizácií. Aj napriek tomu Milana Šimečku vo februári 1989 na zasadnutí v Prahe zvolili do vedenia Medzinárodného helsinského výboru pre ľudské práva, dostal tiež ponuku na členstvo v PEN-klube a od prof. A. Macka z New Yorku spolu s M. Kusým možnosť vydávať články v časopise *Social research*. Koncom júla 1989 sa Miroslav Kusý stretol s poslancami poľského Sejmu. Rozprávali sa aj o prehodnotení poľskej účasti na intervencii v roku 1989. ŠtB mu však zabránila v účasti na redakčnej rade zakázaného periodika *Lidové noviny* v Prahe. ŠtB evidovala aj kontakty Jána Čarnogurského, Milana Šimečku a jeho syna s redaktorom londýnskeho mesačníka *Index on Censorship* Karolom Kynclom, vďaka ktorým plánovali v Bratislave vytvoriť rozmnožovacie centrum.

41 ABS, f. A 34/1, inv. j. 835, Vyhodnotenie plnenia hlavných úloh z ročného vykonávacieho plánu po problematikách vnútorného spravodajstva v roku 1988 z 18. 1. 1989.

42 A ÚPN, f. Správa kontrarozviedky v Bratislave, č. j. KR-003353/88, Rozpracovanie hlavných úloh ročného plánu XII. správy ZNB Bratislava na podmienky kontrarozviedneho odboru v roku 1989.

43 Kontakt členov skupiny s Rádiom Slobodná Európa prebiehal prostredníctvom redaktorky Libuše Čeřovskej. Hana Ponická jej ako prispievateľov odporučila Vladimíra Maňáka a Miroslava Zikmunda. Prostredníctvom Milana Šimečku sa Čeřovská kontaktovala aj s Ivanom Hoffmanom.

Správa kontrarozvedky ZNB v Bratislave

ŠtB od začiatku roku 1989 agentúrnymi a spravodajsko-technickými prostriedkami monitorovala snahy Júliusa Strinku, Miroslava Kusého a Milana Šimečku o vytvorenie skupiny komunistických intelektuálov podľa vzoru pražskej Obrody, ktorá by organizovane vystúpila na Slovensku. Hybnou silou týchto snáh sa stal filozof Július Strinka. S podporou Milana Šimečku a Miroslava Kusého spracoval programové vyhlásenie skupiny pod názvom *Fórum prestavby* a pokúsil sa o získanie podpory zo strany Alexandra Dubčeka. Úvodné stretnutia členov Slovenského fóra prestavby (SFP) sa uskutočnili 16. a 22. júna 1989. Zakladatelia združenia na ňom zoznámili s textom pripravovaného vyhlásenia filozofa Jána Kocku, Vladimíra Maňáka, Jána Uhera, Rudolfa Hoffmana, Karola Minárika a Romana Kaliského. ŠtB priebeh stretnutí odpočúvala prostredníctvom zariadení inštalovaných v bytoch Júliusa Strinku a Vladimíra Maňáka. V rámci mimoriadnych bezpečnostných opatrení (MBO) v auguste 1989 vykonali príslušníci 6. oddelenia, po predvolaní na bratislavskú *Februárku*,⁴⁴ s jednotlivými členmi pohovory, ktoré ich mali odradiť od ďalšej činnosti. Voči Júliusovi Strinkovi sa v prípade zverejnenia vyhlásenia alebo iného verejného vystúpenia mali použiť *zákonné prostriedky*. ŠtB totiž predpokladala, že cieľom skupiny bude vyvíjať *intenzívnejšiu protispoločenskú činnosť zameranú na upevnenie a rozvinutie SFP s cieľom získať čo najviac pravicovo orientovaných osôb a následne zvyšovať tlak na stranícke a vládne vedenie, a to aj prostredníctvom intenzívnejšieho prepojenia na západné bromadné oznamovacie prostriedky, najmä RSE*.⁴⁵ Agentúrnou cestou následne ŠtB zistila, že ďalšie stretnutie členov Slovenského fóra prestavby sa neorganizovalo.

V priebehu roku 1989 plánovala ŠtB akciu na diskreditáciu historika Jozefa Jablonického. Tento zámer však napokon nerealizovala. Koncom apríla 1989 ho však príslušníci ŠtB predvolali na podanie „vysvetlenia“. Pri tom ho oficiálne varovali pred účasťou na spomienkovej slávnosti na Bradle, ktorá sa konala pri príležitosti 70. výročia tragickej smrti gen. Milana Rastislava Štefánika. ŠtB sa celkovo snažila o zabránenie verejného vystúpenia nežiaducich osôb, ktoré sa mohli uskutočniť najmä v čase rôznych výročí a sviatkov.

Najrozsiahlejšie opatrenia realizovali príslušníci ŠtB v rámci MBO v auguste 1989. V Československu zatkli bezpečnostné zložky 81 osôb, 166 povolali na vojenské cvičenie, 1159 prostredníctvom predvolania alebo osobnej návštevy v byte alebo na pracovisku upozornili na zdržanie sa akýchkoľvek verejných vystúpení, resp. akejkolvek účasti na akciách opozície, udelili 13 oficiálnych výstrah a 487 zahraničných turistov nevypustili do Československa.⁴⁶ Príslušníci ŠtB viacerým osobám prostredníctvom zamestnávateľa „vybavili“ pracovnú cestu mimo väčších miest (Jozef Jablonický od 16. do 22. augusta musel preverovať stav národnej kultúrnej pamiatky v priestore

44 Podľa sídla XII. správy ZNB, Správy ŠtB v Bratislave a ďalších bezpečnostných zložiek na ulici Februárového víťazstva. Dnes v budove, ktorú v 50. rokoch stavali zaradenci tábora nútenej práce, sídli Prezídium policajného zboru SR.

45 A ÚPN, f. Správa kontrarozvedky v Bratislave, č. j. KR-003353/88, Rozpracovanie hlavných úloh ročného plánu XII. správy ZNB Bratislava na podmienky kontrarozviedneho odboru v roku 1989.

46 SIVOS, Jerguš: Stranícke a bezpečnostné opatrenia v súvislosti s 21. výročím vstupu vojsk Varšavskej zmluvy do Československa. *Pamäť národa*, 2009, roč. 5, č. 3, s. 43.

Jerguš Sivoš

Duklianskeho priesmyku na východnom Slovensku), prípadne úlohu dostať vytýpované osoby z miest zadali tzv. vplyvovej agentúre (napr. v prípade A. Dubčeka). V rámci snahy o elimináciu opozičných vystúpení, ktoré hrozili po vzore Maďarska a Poľska, sa príslušníci ŠtB rozhodli realizovať exemplárne represívne opatrenie. Vyuzili na to vyhlásenie členov Slovenského výboru Hnutia za občiansku slobodu (SV HOS), rozširované prostredníctvom RSE, v ktorom M. Kusý, J. Čarnogurský, H. Ponicák, V. Maňák a A. Selecký vyzývali občanov, aby sa 20. augusta zúčastnili kladenia vencov na miestach, kde v auguste 1968 zahynuli československí občania, resp. v čase výročia SNP na miestach, kde stáli pomníky generálov Jána Goliana a Rudolfa Viesta. Dňa 15. augusta začala ŠtB ich trestné stíhanie pre trestné činy poburovania a podvracania republiky. Miroslava Kusého a Jána Čarnogurského uväznili. Takmer okamžite sa objavili snahy o vytvorenie výboru na ochranu trestne stíhaných a podpisová akcia za ich prepustenie, do ktorej sa zapojil aj A. Dubček a ďalších viac ako štyridsať osobností z oblasti kultúry, vedy a umenia. O akcii ŠtB informovali aj zahraničné médiá (text protestného listu nadiktoval redaktorka RSE 31. augusta Ivan Hoffman).

Rozpracovanie skupiny komunistických intelektuálov realizovali pracovníci 6. oddelenia prostredníctvom agentúry, spravodajskej techniky a sledovania až do začiatku decembra 1989.

3) Tzv. ekonomická pravica: Viktor Pavlenda (akcia „Emisár“), Ján Uher (akcia „Puma“), Hvezdoň Kočtúch (akcia „Kardinál“)

Skupinu označovala ŠtB pojmom *ekonomická pravica*. Do reorganizácie Správy kontrarozvedky ZNB v Bratislave a spracovávaných problematík na jeseň roku 1988 viedol rozpracovanie prípadov odbor na ochranu socialistickej ekonomiky. Prostredníctvom agentúry a spravodajskej techniky monitorovala ŠtB ich aktivity a názory, pričom už v roku 1988 zistila, že sa neprejavujú nepriateľsky, kriticky hodnotia aktuálny politický vývoj, ako aj nevyužitý potenciál ľudí zbavených funkcií po roku 1968, a počítajú s návratom do strany a do funkcií. Podľa záznamov ŠtB už v tomto období prejavil Alexander Dubček záujem o stretnutie s Viktorom Pavlendom, zo strachu z kompromitácie ho však napokon neuskutočnil. Kontaktoval sa len s Jánom Uhrom, pričom kritizoval ich opozičnú činnosť.⁴⁷

Podľa plánu práce kontrarozviedneho odboru na rok 1989 mala ŠtB zabrániť ich novej aktivizácii a prepojeniu na tzv. politickú opozíciu. ŠtB mala preveriť ich kontakty a v priebehu preverky s nimi realizovať vynútené stretnutia, do februára 1989 uskutočniť oficiálne kontakty so zamestnávateľmi pre prípad realizácie preventívno-rozkladných opatrení, tajnej prehliadky kancelárií, ale aj typovania kandidátov tajnej spolupráce. V mieste ich bydlísk sa zároveň mali pripraviť podmienky na montáž dlhodobého odpočúvania a tajnej technickej prehliadky bytov. V priebehu I. štvrťroka mali zodpovední príslušníci 6. oddelenia overiť nepotvrdený poznatok o kontaktoch skupiny s Alexandrom Dubčekom a pri jeho potvrdení vyvinúť úsilie o jeho prerušenie.⁴⁸

47 ABS, f. A 34/1, inv. j. 835, Vyhodnotenie plnenia hlavných úloh z ročného vykonávacieho plánu po problematikách vnútorného spravodajstva v roku 1988 z 18. 1. 1989.

Správa kontrarozvedky ZNB v Bratislave

Vzhľadom na názory a aktivitu členov skupiny, ale aj poznatky získavané prostredníctvom agentúry a spravodajskej techniky, nere realizovala ŠtB v roku 1989 voči Viktorovi Pavlendovi, Jánovi Uhrovi a Hvezdoňovi Kočtúchovi významnejšie opatrenia preventívneho charakteru. V priebehu I. štvrťroka 1989 zachytila len informáciu o spracúvaní koncepcie prehodnotenia krízového obdobia pod názvom *Prehlásenie klubu vylúčených zo strany – komunistov*. Viktor Pavlenda ho chcel konzultovať s Alexandrom Dubčekom a získať ho tak ako politickú autoritu pre vytvorenie Výboru za rehabilitáciu myšlienok obrodného procesu, ktorý plánoval založiť s Jánom Uhrom a Michalom Kováčom (neskorším prezidentom SR).⁴⁹

4) Fragment-K: Milan Šimečka ml. (akcia „Chemik“), Oleg Pastier (akcia „Oponent“), Ľudmila Piatková (akcia „Kobra“), Ivan Hoffman (akcia „Folk“) a Ján Langoš (akcia „Lukeš“)

Skupina mladých, protikomunisticky orientovaných osôb sa združovala okolo samizdatu *Fragment-K*. V priebehu roku 1988 vyšli tri čísla, v ktorých sa objavili kritické články z oblasti kultúry, ale aj portréty predstaviteľov opozície. Operatívnymi prostriedkami sa ŠtB podarilo odhaliť rozmnožovacie zariadenie, ktoré na pracovisku využíval Oleg Pastier. Skupinu kontrolovala ŠtB prostredníctvom spravodajskej techniky a od druhej polovice roka 1988 aj prostredníctvom agentov s krycimi menami „Hrivňák“ (Ján Ďurík) a „Jirko“ (Radek Galac). Vďaka nim získala jednotlivé čísla samizdatov, ktoré následne procesne zabezpečila pri domových prehliadkach. Rozsiahle preventívno-výchovné opatrenia s tvorcami a autormi samizdatu viedli k utlmeniu skupiny okolo Olega Pastiera. ŠtB konzultovala ďalší postup na Generálnej prokuratúre SSR. Čoskoro však zistila, že štvrté číslo pripravuje Ivan Hoffman a Milan Šimečka ml.⁵⁰

ŠtB sa zameriavala najmä na zabránenie ďalšej tvorby autorov a rozširovania samizdatu. V priebehu januára mali pracovníci 6. oddelenia spoločne s vyšetrovateľom ŠtB na základe spracovaných odborných posudkov preskúmať možnosť udelenia prokurátorskej výstrahy. Do februára 1989 sa mali realizovať ďalšie preventívno-rozkladné opatrenia a tajná prehliadka v rodinnom dome Milana Šimečku ml. Podobné utajené prehliadky sa mali postupne uskutočniť v bytoch všetkých členov skupiny. Ich kontrola sa mala realizovať aj prostredníctvom inštalácie odpočúvacích zariadení a previerky korešpondencie. V prípade Ivana Hoffmana sa mal do októbra 1989 získať jeden tajný spolupracovník a jeho folkové vystúpenia dokumentovať procesne využiteľnými prostriedkami (svedkovia, zvukové nahrávky) s cieľom ich využitia na tlmenie a znemožnenie jeho ďalšej činnosti. Agentúra mala získavať aj informácie o kontaktoch na Prahu a do apríla 1989 sa s Hlavnou správou kontrarozvedky ZNB

48 A ÚPN, f. Správa kontrarozvedky v Bratislave, č. j. KR-003353/88, Rozpracovanie hlavných úloh ročného plánu XII. správy ZNB Bratislava na podmienky kontrarozviedneho odboru v roku 1989.

49 ABS, f. A 34/1, inv. j. 911, Informácia o štátobezpečnostnej situácii a aktuálnych otázkach kontrarozviednej práce na 1. odbore XII. S-ZNB Bratislava za obdobie I. štvrťroka 1989 zo 16. 3. 1989.

50 Tamže, inv. j. 835, Vyhodnotenie plnenia hlavných úloh z ročného vykonávacieho plánu po problematikách vnútorného spravodajstva v roku 1988 z 18. 1. 1989.

Jerguš Sivoš

mala prekonzultovať možnosť využitia ich tajného spolupracovníka s krycím menom „Páris“.⁵¹

V priebehu I. štvrťroka 1989 ŠtB monitorovala prípravu štvrtého čísla samizdatu, vykonala preventívno-výchovné opatrenie – pohovor s Jánom Budajom, ktorý do neho prispieval, a konštatovala, že činnosť skupiny bola pod úplnou kontrolou a *sú pripravované opatrenia k zabráneniu rozšírenia ďalšieho čísla samizdatu*.⁵²

ŠtB ďalej realizovala tri preventívno-rozkladné opatrenia s Olegom Pastierom, Ľudmilou Piatkovou, Milanom Šimečkom ml. a ďalším členom skupiny Jiřím Oličom. Podľa záznamov ŠtB prvé dve opatrenia nesplnili účel, keďže menovaní pokračovali v príprave samizdatu. ŠtB preto realizovala agentúrno-operatívnu kombináciu a prostredníctvom agenta s krycím menom „Hrivniák“ (Ján Ďurík) získala originál samizdatu, čím zabránila jeho rozmnoženiu a distribúciu.⁵³

Analytická správa za III. štvrťrok 1989 obsahovala informáciu, že realizované opatrenia mali len dočasný efekt, agentúra zistila prácu na ďalšom čísle časopisu a snahu o vydávanie samizdatu s tematikou SNP s príspevkami od Jozefa Jablonického. ŠtB zároveň zaevidovala poznatok, že úlohu väzneného Miroslava Kusého ako hovorca pre RSE prevzal Ivan Hoffman.⁵⁴ V priebehu novembra 1989 odstúpilo 6. oddelenie do Prahy štyri získané poznatky – informáciu pre RSE o jeho neúspešnej ceste do Poľska (7. 11.), o organizovaní folkového vystúpenia (10. 11.), o stretnutí Hoffmana s pražským redaktorom Černým⁵⁵ (23. 11.) a o jeho angažovaní v aktuálnom dianí (28. 11.). ŠtB voči nemu aj v novembrových dňoch využívala spravodajsko-technické úkony. Podľa záznamov v registratúrnom denníku požiadal príslušník ŠtB Tibor Grígel 7. novembra o preverku jeho korešpondencie a 28. novembra o jeho sledovanie.

V prostredí skupiny sa pohyboval aj Ján Langoš. ŠtB o ňom od marca 1987 zhromažďovala informácie v spise preverovanej osoby s krycím menom „Lukeš“. Signálny zväzok na neho ŠtB založila v máji 1988 z dôvodu, že *vyvíja aktívnu činnosť v nelegálnych občianskych aktivitách, má kontakty do skupiny Oponent a spol. a nelegálnej cirkvi, je podporovaný z kapitalistického zahraničia*.⁵⁶

5) Ján Budaj (akcia „John“) a Mikuláš Huba (akcia „Ekológ“)

Akciu „John“ viedla ŠtB od júla 1982. Budaj aktívne pôsobil v oblasti ekológie, zostavil samizdat *Nahlas/Bratislava* a prispieval do samizdatu *Fragment-K*. ŠtB v priebehu roka 1988 realizovala rozsiahle preventívno-výchovné opatrenia s využitím tlače

51 A ÚPN, f. Správa kontrarozviedky v Bratislave, č. j. KR-003353/88, Rozpracovanie hlavných úloh ročného plánu XII. správy ZNB Bratislava na podmienky kontrarozviedneho odboru v roku 1989.

52 ABS, f. A 34/1, inv. j. 911, Informácia o štátobezpečnostnej situácii a aktuálnych otázkach kontrarozviednej práce na I. odbore XII. S-ZNB Bratislava za obdobie I. štvrťroka 1989 zo 16. 3. 1989.

53 Tamže, inv. j. 835, Informácia o štátobezpečnostnej situácii a aktuálnych otázkach kontrarozviednej práce na I. odbore XII. S-ZNB Bratislava za obdobie II. štvrťroka 1989 z 15. 6. 1989.

54 Tamže, Informácia o štb. situácii v objektoch a problematikách XII. správy ZNB za obdobie III. štvrťroka 1989 z 15. 9. 1989.

55 Bližšie neidentifikovaný.

56 ŠtB pôvodne zhromažďovala informácie o J. Langošovi v spise preverovanej osoby, ktorý založil príslušník ŠtB Tibor Grígel v marci 1987.

Správa kontrarozvedky ZNB v Bratislave

a viacerých organizácií, ktoré načas utlmili jeho pôsobenie. Aj napriek nim po čase pripravoval založenie Klubu na ochranu spotrebiteľa. ŠtB u neho zabavila stanovy klubu a narušila ustanovujúce zhromaždenie. Registrovala jeho ambície legalizovať svoje aktivity cez Ústredný výbor Národného frontu, v ktorom pôsobil Slovenský zväz ochrancov prírody a krajiny.

Plán práce kontrarozviedneho odboru XII. správy ZNB ukladal v priebehu februára 1989 vyhodnotiť zväzok preverenia signálu vedený na Jána Budaja a po konzultácii s odborom vyšetrovania ŠtB ho preregistrovať na osobný operatívny zväzok. Súbežne s rozpracovaním Budaja sa preveroval Mikuláš Huba, pracovník Slovenskej akadémie vied (SAV) a predseda Miestnej organizácie SZOPK v Bratislave, ktorý *sympatizuje s jeho snahami vyvíjať nedovolenými prostriedkami nátlak na štátne a stranícke orgány*.⁵⁷ Jeho rozpracovanie sa v ďalšom období malo realizovať v zväzku preverenia signálu. Do júna 1989 sa malo nainštalovať odpočúvanie telefónu a začať s realizáciou previerky korešpondencie. Mali sa tiež uskutočňovať vynútené stretnutia, na ktorých mal byť *pozitívne ovplyvňovaný ako oficiálny predstaviteľ organizácie N[árodného] F[rontu]*.⁵⁸ V prípade Hubu aj Budaja sa mali vyhodnocovať ich kontakty, zaujímavé preverovať a typovať na spravodajské využitie alebo realizáciu agentúrno-operatívnych kombinácií. Prostredníctvom preventívno-rozkladných opatrení sa v súčinnosti so správou ŠtB v Bratislave mala do prostredia vnášať nedôvera a podozrievanie s cieľom oslabovania ich akcieschopnosti.⁵⁹

Spis preverovanej osoby vedený na Mikuláša Hubu bol už v januári 1989 odstúpený na II. odbor správy ŠtB v Bratislave, rovnako ako zväzok preverenia signálu na Jána Budaja v júni 1989.

Zväzková a spisová agenda 6. oddelenia

V roku 1989 viedlo 6. oddelenie kontrarozviedneho odboru XII. správy ZNB trinásť osobných operatívnych zväzkov, štyri zväzky preverenia signálu, tri agentúrno-pátracie zväzky, tri objektové zväzky a tridsaťšesť spisov preverovanej osoby. V priebehu roka zaviedli príslušníci 6. oddelenia jeden agentúrno-pátrací zväzok, osem spisov preverovanej osoby a dva spisy kandidátov tajnej spolupráce. Naproti tomu archivovali osobný operatívny zväzok (z dôvodu úmrtia spisovateľa Dominika Tatarku), zväzok preverenia signálu (po dvoch týždňoch založili na rovnakú osobu spis preverovanej osoby), agentúrno-pátrací zväzok a desať spisov preverovanej osoby. Zároveň na II. odbor správy ŠtB v Bratislave odstúpili zväzok preverenia signálu (vedený na Jána Budaja) a dva spisy preverovanej osoby (vedené na Mikuláša Hubu a signatára Charty 77 Vladimíra Pavlíka).

57 A ÚPN, f. Správa kontrarozvedky v Bratislave, č. j. KR-003353/88, Rozpracovanie hlavných úloh ročného plánu XII. správy ZNB Bratislava na podmienky kontrarozviedneho odboru v roku 1989.

58 Tamže.

59 Tamže.

Jerguš Sivoš

Osobné operatívne zväzky predstavovali najvyšší stupeň pozornosti zo strany ŠtB. Zakladali a viedli sa na osoby, ktoré na základe preverených poznatkov vykonávali „protištatnu“ činnosť alebo boli z takejto činnosti podozriví. V zväzkoch preverenia signálu sa zhromažďovali písomnosti v súvislosti s previerkou a objasňovaním, alebo vyvrátením podozrenia z páchania trestnej činnosti. V spisoch preverovanej osoby sa sústreďovali písomnosti previerkového charakteru na osoby z hľadiska ich spravodajskej využiteľnosti alebo nebezpečnosti. Agentúrno-pátracie zväzky sa zakladali na osoby v rámci zhromažďovania informácií k spáchanému trestnému činu, pri ktorom nebol zistený páchatel. Koncom decembra 1988 založilo oddelenie zväzok s krycím menom „Apel“ na neznámeho pisateľa výhražného listu teroristického obsahu zaslaného príbuzným prezidenta republiky do jeho rodiska.

Napokon objektové zväzky sa zakladali na záujmové inštitúcie, úrady a organizácie s cieľom získať informácie o ich činnosti, ale aj na rozpracovávané problematiky ako celok. Oddelenie viedlo objektové zväzky na problematiku *pravícového oportunistu, samizdatovej tvorby a protištatných písomností*.

Prehľad jednotlivých zväzkov a spisov, ako aj príslušníkov ŠtB, ktorí ich v roku 1989 viedli, je spolu s údajom o ukončení zväzku archiváciou (A), skartáciou (S) alebo odstúpením inému útvaru (O) v nižšie uvedených tabuľkách.⁶⁰

Prehľad osobných operatívnych zväzkov vedených na 6. oddelení v roku 1989

Operatívny pracovník	Reg. číslo	Krycie meno	Vedený na osobu	Ukončenie zväzku
Škulavík Pavel	11744	ESER	DUBČEK Alexander	S - 12. 12. 1989
Dekan Marián / Bocko Ján	26294	PASKVIL	ŠIMEČKA Milan	S - 12. 12. 1989
	16998	PUMA	UHER Ján	S - 12. 12. 1989
Gavurník Pavol	26293	ANTI	JABLONICKÝ Jozef	S - 12. 12. 1989
	12744	KARDINÁL	KOČTÚCH Hvezdoň	S - 12. 12. 1989
Mlkvý Valentín	26295	RENEGÁT	KUSÝ Miroslav	S - 12. 12. 1989
	13879	HETERA	MÜNZOVA Alma	S - 12. 12. 1989
Grígel Tibor	24200	CHEMIK	ŠIMEČKA ml. Milan	S - 12. 12. 1989
Bocko Ján	36130	OPONENT	PASTIER Oleg	S - 12. 12. 1989
Kapusta Emil	13651	SELADON	TATARKA Dominik	A - 14. 6. 1989
	15145	STAROSTA	STRINKA Július	S - 12. 12. 1989
	12141	EMISÁR	PAVLENDA Viktor	S - 12. 12. 1989
	32958	MLYN	PONICKÁ Hana	S - 12. 12. 1989

60 Tabuľky obsahujú údaje z Registračných protokolov agentúrnych a operatívnych spisov evidovaných na XII. správe ZNB Bratislava.

Správa kontrarozvedky ZNB v Bratislave

Prehľad signálnych zväzkov vedených na 6. oddelení v roku 1989

Operatívny pracovník	Reg. číslo	Krycie meno	Vedený na osobu	Ukončenie zväzku
Grígel Tibor	27295	JOHN	BUDAJ Ján	O - 1. 6. 1989 na S-ŠtB Bratislava
	33896	FOLK	HOFFMAN Ivan	S - 4. 12. 1989
Bocko Ján	36220	LUKEŠ	LANGOŠ Ján	S - 12. 12. 1989
	36513	KOBRA	PIATKOVÁ Ľudmila	A - 28. 8. 1989

Prehľad agentúrno-pátracích zväzkov vedených na 6. oddelení v roku 1989

Operatívny pracovník	Reg. číslo	Krycie meno	Problematika	Ukončenie zväzku
Tokárik Jozef	36999	LÉGIA	Protištátne písomnosti	Živý
	39167	APEL	Protištátne písomnosti	A - 8. 11. 1989
	40234	NÁVRH	Protištátne písomnosti	S - 12. 12. 1989

Prehľad objektových zväzkov vedených na 6. oddelení v roku 1989

Operatívny pracovník	Reg. číslo	Krycie meno	Problematika	Ukončenie zväzku
Repár Milan	11606	OBRODA	Pravicový oportunizmus	S - 12. 12. 1989
Tokárik Jozef	19918	KANÁL	Samizdatová tvorba	S - 12. 12. 1989
	22982	TLAČIAR	Protištátne písomnosti	Živý

V spisoch PO preverovali príslušníci 6. oddelenia kontakty na osoby rozpracovávané v osobných operatívnych zväzkoch, charakter týchto kontaktov a zisťovali možnosti ich spravodajského využitia. Zámery ŠtB je možné sledovať vďaka zachovaným torzám spisov archivovaných v priebehu roku 1989.

Spis preverovanej osoby „Borský“ na Martina Porubjaka založil príslušník ŠtB Valentin Mlkvý v máji 1987. ŠtB našla jeho meno a telefónne číslo v adresári Milana Šimečku. V spise PO sa mal preveriť ich vzájomný kontakt, ako aj kontakt na ďalšie záujmové osoby a ich charakter. Podľa výsledku previerky sa mali zisťovať možnosti Martina Porubjaka pri rozpracovaní Milana Šimečku.⁶¹ ŠtB v priebehu previerky vykonala s Porubjakom dve stretnutia, na ktorých charakterizoval kontakt so Šimečkom ako náhodný a uviedol, že sa poznajú z pôsobenia na Vysoké škole múzických umení. Spis archivoval v septembri 1989 Marián Dekan.⁶²

61 A ÚPN, f. KS ZNB S-ŠtB Bratislava, Spravodajské spisy, a. č. 33180, Návrh na zaevidovanie spisu PO pod krycím menom „BORSKÝ“ z 8. 5. 1987.

62 Tamže, Dôvodová správa z 5. 9. 1989.

Jerguš Sivoš

Spis preverovanej osoby „Vadič“ na Ing. Karola Kubíka, pracovníka Štátneho inštitútu urbanizmu a územného plánovania a zaťa bývalého ministra vnútra vojnovnej Slovenskej republiky Alexandra Macha, založil v júli 1988 Pavel Gavurník. ŠtB zaznamenala informácie o jeho účasti na stretnutiach záujmových osôb z oblasti pravice a cirkvi, rovnako ako informácie o zapožičaní rukopisov A. Macha Jozefovi Jablonickému a Miroslavovi Kusému. Prostredníctvom previerky chcela ŠtB overiť možnosti jeho spravodajského využitia v problematike *pravica* alebo *cirkev*.⁶³ Kubík neudržiaval kontakty so záujmovými osobami oddelenia, a preto Pavel Gavurník spis v júni 1989 ukončil.⁶⁴

Prehľad spisov preverovanej osoby vedených na 6. oddelení v roku 1989

Operatívny pracovník	Reg. číslo	Krycie meno	Vedený na osobu	Ukončenie zväzku
Repár Milan	32329	IVO	GREGOR Ivan	S – 12. 12. 1989
	32330	JARO	LALUHA Ivan	S – 12. 12. 1989
Škulavík Pavel	19747	PRIMA	DUBČEK Pavol	S – 12. 12. 1989
	19748	SECUNDA	DUBČEK Peter	S – 12. 12. 1989
	19749	TERCIA	DUBČEK Milan	S – 12. 12. 1989
	39288	LAJO	IVIČIČ Ľudovít	S – 12. 12. 1989
Dekan Marián	37791	BETONÁR	PAVLÍK Vladimír	O – 17. 3. 1989 na S-ŠtB Bratislava
	39109	KIM	MIKA Ľuboš	A – 18. 9. 1989
	39984	PROFIL	ŠIMKO Otto	S – 12. 12. 1989
	15133	BORSKÝ	PORUBJAK Martin	A – 18. 9. 1989
	31077	MAŤO	HRIC Martin	A – 6. 5. 1989
	36261	KOLÍK	CHMELÍK Ľubomír	S – 12. 12. 1989
	36575	IRMA	KNÉZLOVÁ Irma	S – 1. 12. 1989
Gavurník Pavol	38615	VADIČ	KUBÍK Karol	A – 23. 8. 1989
	38703	NOSIČ	ZELEŇÁK Ján	A – 6. 6. 1989
	40022	RENA	NEŠTRÁKOVÁ Zdenka	S – 12. 12. 1989

63 A ÚPN, f. KS ZNB S-ŠtB Bratislava, Spravodajské spisy, a. č. 101713, Návrh na zavedenie spisu previerky osoby krycieho názvu VADIČ z 6. 7. 1988.

64 Tamže, Návrh na uloženie spisu previerky osoby krycieho názvu VADIČ reg. č. 38 615 do archívu AIPO XII. S ZNB Bratislava z 2. 6. 1989.

Správa kontrarozvedky ZNB v Bratislave

Mlkvý Valentín	37514	SKLENÁR	PERFECKÝ Milan	S – 12. 12. 1989
	38971	VÍTEK	SVITEK Vladimír	S – 12. 12. 1989
	22122	GRAF	GÁFRIK Michal	S – 12. 12. 1989
	25039	MORAVÁK	NĚMEC Jaroslav	A – 28. 8. 1989
	30014	MARTIN	VÁROSS Marián	A – 8. 2. 1989
	36155	KLINIK	HOBINKA František	A – 28. 8. 1989
	38381	LITEŠ	LITECKÝ – ŠVEDA Ján	S – 12. 12. 1989
Grígel Tibor	36132	KONZULTANT	OLIČ Jiří	S – 12. 12. 1989
	40404	METAL	RAUS Daniel	S – 12. 12. 1989
	32988	ASISTENT	ŠIŠOVIČ Drahomil	S – 1. 12. 1989 (rukou) S – 12. 12. 1989 (pečiatkou)
	34007	EKOLÓG	HUBA Mikuláš	O – 3. 1. 1989 na S-ŠtB Bratislava
	38875	FATAL	LONGAUER Lubomír	S – 12. 12. 1989
Bocko Ján	40403	KOBRA	PIATKOVÁ Ľudmila	S – 12. 12. 1989
	39203	ALBION	BOBEKOVÁ Soňa	S – 12. 12. 1989
	36492	VIAZAČ	FIEO Ivan	S – 12. 12. 1989
Kapusta Emil	36622	CERBES	PROKOP Juraj	S – 12. 12. 1989
	32027	KARA	ŽÁRYOVÁ Lucia	S – 12. 12. 1989
	36210	JULO	GAJDOŠ Július	A – 27. 6. 1989
	38433	PAN	ĎURČEK Lubomír	A – 12. 10. 1989
Tokárik Jozef	40634	BRAT	MARUNIAK Stanislav	Živý ⁶⁵

Oddelenie v roku 1989 viedlo aj dvanásť spisov nepriateľských osôb – osem v I. kategórii nebezpečnosti (podľa smerníc o evidencii nepriateľských osôb: *zvlášť nebezpeční aktívni organizátori a pachatelia nepriateľskej činnosti proti štátu z rad hlavných činiteľov a predstaviteľov pravice a antisocialistických sil a odhalených agentov cizích zpravodajských služieb*)⁶⁶ a štyri v II. kategórii (*nebezpečné protisocialisticky zamierené osoby, ktoré udržiavajú styk s ďalšími reakčnými silami doma i v zahraničí, pôsobia nepriateľsky vo svojom okolí a pri mimořádných udalostiach sa zapojujú do aktívnej činnosti proti štátu*).⁶⁷ Alexander Dubček,

65 Pod pojmom „živý“ sú uvedené zväzky, ktoré sa v priebehu decembra 1989 neuzavreli, nearchivovali ani neskartovali. Príslušníci ŠtB s nimi naďalej pracovali.

66 ABS, neusporiadaný materiál, Nariadenie ministra vnútra ČSSR č. 21/1978 z 28. 12. 1978, Smernice pro evidencii osob ohrožujících vnitřní pořádek a bezpečnost státu.

67 Tamže.

Jerguš Sivoš

Milan Šimečka, Miroslav Kusý, Hana Ponická, Július Strinka, Jozef Jablonický, Alma Münzová a Hvezdoň Kočtúch, resp. Ján Langoš, Milan Šimečka ml., Oleg Pastiera a Viktor Pavlenda.⁶⁸ Dňa 21. septembra 1989 založili pracovníci oddelenia pod novými registračnými číslami spisy nepriateľských osôb I. kategórie na: Hanu Ponickú (reg. č. 40454), Júliusa Strinku (40456), Almu Münzovú (40457), Hvezdoňa Kočtúcha (40458), Alexandra Dubčeka (40461) a II. kategórie na Jána Langoša (40453), Milana Šimečku ml. (40455), Olega Pastiera (40459) a Viktora Pavlendu (40460).

Dňa 6. decembra 1989 o 13:00 hod. dostala XII. správa ZNB nariadenie náčelníka Hlavnej správy kontrarozviedky ZNB plk. PhDr. Karla Vykypčela o okamžitej skartácii živých a archivovaných spisov nepriateľských osôb a zrušení evidencie osôb ohrozujúcich vnútorný poriadok a bezpečnosť štátu evidovaných podľa nariadenie ministra vnútra ČSSR č. 21/1978.⁶⁹ O päť minút neskôr dostali náčelníci kontrarozviedneho a organizačno-analytického odboru pplk. JUDr. Anton Faťol a kpt. JUDr. Štefan Kolbka rozkaz náčelníka XII. správy ZNB plk. RSDr. Štefana Homolu zabezpečiť splnenie rozkazu *ihned*. Podľa záznamov v registračnom protokole boli spisy zničené už 6. decembra 1989.⁷⁰

V dňoch 6. až 8. septembra 1989 vykonali pracovníci vnútornej a organizačnej správy FMV okrem iného aj kontrolu vedenia spisovej a zväzkovej agendy na 6. oddelení I. odboru XII. správy ZNB. Skontrolovali 95 spisov, resp. zväzkov vrátane všetkých zložiek, dielov a častí vydaných registratúrnym pracoviskom organizačného a analytického oddelenia správy: 27 agentúrnych zväzkov, 2 zväzky konšpiračných bytov, 10 osobných operatívnych zväzkov, 2 signálne zväzky, 3 agentúrno-pátracie zväzky, 3 objektové zväzky, 26 spisov preverovanej osoby, 4 spisy kandidátov tajnej spolupráce a 18 dôverných spisov. Neskontrolovali len tri zväzky – agentúrny zväzok s krycím menom „Metod“ (Dušan Janota), ktorý v tom čase kontrolovala Inšpekcia náčelníka XII. správy ZNB, a osobné operatívne zväzky „Renegát“ (Miroslav Kusý) a „Mlyn“ (Hana Ponická), ktoré sa nachádzali na odbore vyšetrovania ŠtB Bratislava. V záverečnej správe pracovníci vnútornej a organizačnej správy FMV konštatovali, že nezistili rozdiely v administratívnom ani štatistickom vedení zväzkov a spisov vykazovaných registrom organizačno-analytického odboru XII. správy ZNB do štatisticko-evidenčného odboru vnútornej a organizačnej správy FMV v Prahe. Zároveň uviedli dva nedostatky vo vedení spisov, resp. zväzkov – ukladanie výtlačku *Memoranda*⁷¹

68 SIVOŠ, Jerguš (ed.): *XII. správa ZNB*, s. 54–55.

69 A ÚPN, f. Správa kontrarozviedky v Bratislave, neusporiadaný materiál, č. j. KR-00338/OA-89.

70 Tamže, č. j. KR-00338/OA-89, osoby ohrozujúci vnútorný poriadok a bezpečnosť štátu evidované podľa nmv cssr c. 21/78 – pokyn.

71 Memorandum obsahovalo osobné údaje tajného spolupracovníka, jeho zamestnanie, jazykové znalosti a stručný životopis, školské vzdelanie a prehľad zamestnaní, ďalej osobné údaje rodinných príslušníkov v Československu a v zahraničí, jeho styky doma aj v zahraničí, politické zmysľanie, charakterové vlastnosti, rodinné pomery, fyzický a psychický stav, špeciálne znalosti a záľuby, základné údaje o spolupráci a úlohách, ktoré plnil, rozpory a nevyjasnené okolnosti, ktoré je potrebné ozrejmiť a vysvetliť, názor pracovníka kontrarozviedky na spoľahlivosť, charakter a možnosti využitia tajného spolupracovníka, stupeň hodnovernosti, informácie o znalosti schôdzkových bytov, prehľad odmiern a pod. Pozri ABS, f. Sekretariát ministra vnútra 1969–1980, VII. díl (ďalej len A 2/7), inv. j. 89, RMV ČSSR č. 3/1978 z 25. 1. 1978, Smernice pro práci se spolupracovníky kontrarozviedky (A-oper-1-3).

Správa kontrarozvedky ZNB v Bratislave

v rozpore s čl. 139 ods. 2 smernice A-oper-I-3 a ojedinelé ukladanie finančných náležitostí do neevidovaných dosiek, čo bolo v rozpore s nariadením ministra vnútra ČSSR č. 1/1977 o hospodárení so zvláštnymi finančnými prostriedkami.⁷²

Agentúrna sieť 6. oddelenia

Štátna bezpečnosť budovala sieť tajných spolupracovníkov a dôverníkov ako najdôležitejší a nenahraditeľný zdroj získavania informácií a poznatkov zo záujmového prostredia. Postupy pri ich získavaní a spolupráci s nimi sa riadili internými smernicami (Smernica pre prácu so spolupracovníkmi kontrarozvedky A-oper-I-3)⁷³ a dokumentmi (plány práce).

Podstatná časť tajných spolupracovníkov 6. oddelenia bola v agentúrnej sieti od polovice 70. rokov (15 agentov). Len menšiu časť získali pracovníci oddelenia na prelome 70. a 80. rokov (7 agentov), resp. v druhej polovici 80. rokov (7 agentov).⁷⁴

Živé agentúrne zväzky zničili pracovníci oddelenia v decembri 1989. Činnosť a zameralenie jednotlivých agentov je možné popísať len vďaka interným analytickým dokumentom (plány práce a vyhodnotenia činnosti) a pomocným písomnostiam ako registračné protokoly, registratúrne denníky,⁷⁵ vyúčtovania zvláštnych finančných prostriedkov⁷⁶ či torzá zväzkov konšpiračných bytov. Aj preto nemôže byť posúdenie ich činnosti úplné. Čiastočne sa zachovali len niektoré zväzky archivované v priebehu roka 1989.

Plán práce na rok 1989 stanovil pracovníkom oddelenia získať v priebehu roka 1989 troch tajných spolupracovníkov, piatich kandidátov tajnej spolupráce a šiestich dôverníkov. Tajní spolupracovníci mali byť získaní do akcií proti Jánovi Budajovi, Milanovi Šimečkovi a Miroslavovi Kusému a skupine osôb združených okolo samizdatu *Fragment-K*, s cieľom *aktívne ovplyvňovať nepriateľské prostredie, protispoločenské zoskupenia a činnosť jednotlivcov*.⁷⁷

Najviac tajných spolupracovníkov využívalo oddelenie na rozpracovanie Alexandra Dubčeka. Už v polovici roka 1972 získala Štátna bezpečnosť na pracovisku

72 ABS, f. Statisticko-evidenčný odbor II. díl 1967–1989 (A 31/2), inv. j. 198, Zpráva z проверки práce OAO na XII. správě SNB Bratislava a svazků-spisů vedených na 6. oddělení I. odboru XII. správy SNB z 27. 9. 1989.

73 Pozri ABS, f. A 2/7, inv. j. 89, RMV ČSSR č. 3/1978 z 25. 1. 1978, Směrnice pro práci se spolupracovníky kontrarozvědky (A-oper-I-3).

74 Pozri Registračné protokoly agentúrnych a operatívnych zväzkov XII. správy FMV/ZNB. Viz <http://www.upn.gov.sk/regpro/> (podľa stavu ku dňu 10. 6. 2015).

75 Registratúrne denníky (v dobovej terminológii jednacích protokoly) boli úradné knihy slúžiace na evidenciu spisov útvaru. Evidovali sa v nich spisy, ktoré odchádzali zo správy na iné útvary Federálneho ministerstva vnútra a jemu podriadené útvary, alebo naopak z týchto útvarov prichádzali na XII. správu ZNB. Neevidovali sa v nich teda spisy, ktoré neopúšťali útvary.

76 Zvláštne finančné prostriedky boli vyčlenené na krytie výdavkov v súvislosti s agentúrno-operatívnu činnosťou ŠtB. K problematike pozri bližšie RAGÁČ, Radoslav: Zvláštne finančné prostriedky v podmienkach Správy ŠtB Bratislava. *Pamäť národa*, 2007, roč. 3, č. 2, s. 68–74.

77 A ÚPN, f. Správa kontrarozvedky v Bratislave, č. j. KR-003353/88, Rozpracovanie hlavných úloh ročného plánu XII. správy ZNB Bratislava na podmienky kontrarozvedného odboru v roku 1989.

Jerguš Sivoš

A. Dubčeka tajného spolupracovníka s krycím menom „Tichý“ (Bohumil Žila). ŠtB ho poverila úlohou získavať informácie zo Západoslovenských štátnych lesov – Lesnej správy Krasňany o *zámeroch objektu a vzťahových otázkach pracoviska*, kontrolovať Dubčeka na verejných podujatiach pracoviska, zisťovať jeho názory na vnútropolitické a zahraničnopolitické udalosti, *v pozitívnom smere ovplyvňovať objektu pri náznakoch, že tento zamýšľa negatívne vystúpiť*, snažiť sa o stretnutia s Dubčekom v súkromí a kontrolovať jeho kontakty a záujmy počas služobných ciest. Podľa vyúčtovania zvláštnych finančných prostriedkov určených na agentúrno-operatívnu činnosť vznikli v priebehu roka 1989 výdavky na pohostenie agenta na piatich stretnutiach. V prvý decembrový deň bola vyúčtovaná agentovi odmena vo výške 600 Kčs. Tri poznatky, ktoré v roku 1989 získal, odstúpil Pavel Škulavík na nadriadený 10. odbor II. správy SNB do Prahy.⁷⁸

Zisťovať kontakty, pohyb a činnosť Dubčeka pri návštevách Trenčína a okolia mal tajný spolupracovník „Vilo“ (Vladimír Krajčí), ktorého ŠtB získala v septembri 1974. Jeho úlohou bolo tiež *pri náznaku opozičnej aktivizácie túto vhodným a taktným spôsobom tmiť, s poukázaním na nebezpečie škodlivých dôsledkov pre objektu a jeho rodinu*. Mal zabezpečovať majetkovo-právne záležitosti Dubčeka, aby sa ten nedostal do styku s oficiálnymi inštitúciami. Vo zvláštnych finančných prostriedkoch za rok 1989 je na agentu vyúčtovaných osemnásť dokladov, vrátane dvoch finančných odmien vo výške 800 (1. 8. 1989) a 1500 Kčs (15. 11. 1989). Jedno z posledných stretnutí je vyúčtované 21. novembra 1989, o tri dni neskôr odoslal Pavel Škulavík do Prahy agentúrnu správu so všeobecným obsahom *Alexander Dubček – poznatky*.⁷⁹

Od februára 1975 malo oddelenie v agentúrnej sieti tajného spolupracovníka s krycím menom „Vajanský“ (Štefan Gašparík), ktorý v roku 1968 pôsobil ako predseda Ústrednej komisie ľudovej kontroly v Prahe.⁸⁰ ŠtB ho zamieravala na bývalého komunistického politika a ministra obchodu SSR Františka Barbírka (ktorý však bol rovnako agentom ŠtB), bývalého tajomníka ÚV KSČ, člena predsedníctva ÚV KSČ a v roku 1969 predsedu vlády SSR a 1. tajomníka ÚV KSS Štefana Sádovského, historika a v rokoch 1968 – 1969 tajomníka Mestského výboru KSS v Bratislave Milana Strhana a bývalého tajomníka Mestského výboru KSS v Bratislave Karola Minárika. V prípade Alexandra Dubčeka sa mal orientovať na jeho kontakty s Jiřím Hájkom (akcia „Okula“). Vo vyhodnoteniach sa konštatuje, že správy podával len ústne a nemali požadovanú úroveň. Po inšpekcii v roku 1986 ho navrhli na vyradenie z agentúrnej siete, no kvôli celoštátnej akcii „Klin“ (zabránenie programového zjednotenia opozičných zoskupení) ho ponechali.⁸¹ Marián Dekan s ním ukončil spoluprácu v septembri 1989 z dôvodu, že *útvár netrvá na ďalšej spolupráci*.⁸²

78 Tamže, Registratúrny denník I. odboru XII. správy ZNB 1989.

79 Tamže, Zvláštne finančné prostriedky XII. správy ZNB 1989.

80 Gašparíka získalo na spoluprácu v problematike pravicový oportunistus 2. oddelenie II. odboru Správy ŠtB v Bratislave 1. 6. 1973. V druhej polovici februára 1975 ho prevzalo 1. oddelenie II. odboru Správy kontrarozvedky v Bratislave. A ÚPN, f. KS ZNB S-ŠtB Bratislava, Agentúrne zväzky, a. č. 128861.

81 Celoštátnu akciu „Klin“ ŠtB pripravovala a realizovala od polovice roka 1987. Viac pozri ŽÁČEK, Pavel: Celostátní projekt „KLÍN“. *Securitas Imperii*, 1994, č. 1, s. 60–87.

Správa kontrarozvedky ZNB v Bratislave

Od roku 1975 využívalo oddelenie aj tajného spolupracovníka s krycím menom „Jarný“ (František Barbírek). ŠtB ho orientovala do prostredia komunistov vylúčených po udalostiach v rokoch 1968/1969, napr. na bývalého člena predsedníctva ÚV KSČ Jarolíma Hetteša (akcia „Horák“) a komunistického politika a ekonóma Viktora Pavlendu (akcia „Emisár“). V priebehu roku 1989 ho využíval vedúci oddelenia mjr. JUDr. Milan Repár v prípade Alexandra Dubčeka. Barbírek o ňom, podľa záznamov, podal minimálne dvanásť agentúrnych správ, ktoré XII. správa ZNB odoslala na nariadený 10. odbor II. správy SNB do Prahy. Dve informácie z 23. novembra 1989 hovorili o Dubčekovi a jeho možnom uvedení do ústavnej funkcie, posledná z 29. novembra 1989 o A. Dubčekovi a *súčasnej situácii*.⁸³

Najneskôr v roku 1976 získala ŠtB tajného spolupracovníka s krycím menom „Malý“ (Emil Orlík), ktorý mal informovať o správani a názoroch Dubčeka a tmiť akýkoľvek náznak jeho „protispoločenskej“ aktivity. Orlík mal navyše navštevovať Dubčeka počas významných výročí a udalostí, ktoré mohli viesť k jeho neželaným aktivitám, a svojím vplyvom zabrániť jeho verejnemu vystúpeniu. V roku 1989 bolo na stretnutia s ním vyúčtovaných osemnásť výdavkov na pohostenie a finančná odmena vo výške 1500 Kčs účtovaná k 4. decembru 1989. Do Prahy odstúpilo oddelenie len informáciu o Dubčekovi z druhej polovice marca 1989.⁸⁴

Začiatkom roka 1980 získala ŠtB na spoluprácu tajného spolupracovníka s krycím menom „Juran“ (Teodor Baník). Mal zisťovať názory a zábery Alexandra Dubčeka, tmiť jeho aktivity a zisťovať celkovú situáciu v rodine. Plnil však aj ďalšie úlohy podľa zámerov Štátnej bezpečnosti. V decembri 1985 napríklad zobral počas návštevy talianskeho ministra zahraničných vecí Andreottiho a sprievodu zahraničných novinárov Dubčeka mimo Bratislavu, aby nemohlo dôjsť k ich vzájomnému kontaktu. V priebehu roka 1989 vznikli podľa záznamov štyri výdavky na pohostenie, 4. decembra vyúčtoval Pavel Škulavík na agenta odmenu 1000 Kčs. ŠtB v priebehu roka odstúpilo do Prahy šesť jeho informácií.⁸⁵

Od novembra 1982 evidovala ŠtB agenta s krycím menom „Vlčko“ (Anton Bezák) na Dubčekovho syna Petra. Podľa zámerov ŠtB mal kontrolovať jeho kontakty a činnosť počas služobných ciest a pripravovať sa na jeho kontrolu v súkromí.⁸⁶ V priebehu roka 1989 absolvoval niekoľko služobných ciest (Čína, Dánsko, Anglicko, NSR, Rakúsko), Pavel Škulavík na neho evidoval jedenásť výdavkov na pohostenie a finančnú odmenu v hodnote 1000 Kčs zo 4. decembra 1989.⁸⁷

V auguste 1983 získala ŠtB na spoluprácu agenta s krycím menom „Marcel“ (Jaroslav Remenář). Zamerala ho na kontrolu činnosti a kontaktov v mieste bydliska

82 A ÚPN, f. KS ZNB S-ŠtB Bratislava, Agentúrne zväzky, a. č. 128861, Záverečná správa o ukončení spolupráce s tajným spolupracovníkom „VAJANSKÝ“ zo 14. 9. 1989.

83 Tamže, Registratúrny denník I. odboru XII. správy ZNB 1989.

84 Tamže, Registratúrny denník I. odboru XII. správy ZNB 1989; tamže, Zvláštne finančné prostriedky XII. správy ZNB 1989.

85 Tamže, Registratúrny denník I. odboru XII. správy ZNB 1989; tamže, Zvláštne finančné prostriedky XII. správy ZNB 1989.

86 Tamže, č. j. KR-001965/20-1/82, Plán práce v akcii „ESER“ na rok 1984 z 14. 12. 1982.

87 Tamže, Zvláštne finančné prostriedky XII. správy ZNB 1989.

Jerguš Sivoš

Milana Dubčeka a získavanie poznatkov o situácii v rodine.⁸⁸ V priebehu roka 1989 na neho Pavel Škulavík vyúčtoval výdavok na pohostenie a finančnú odmenu vo výške 800 Kčs (1. decembra 1989).⁸⁹

Významná časť agentov pôsobila v prostredí komunistických intelektuálov, v ktorom sa sami po vylúčení z komunistickej strany pohybovali a mali jeho dôveru. Od polovice 70. rokov bol využívaný ako agent s krycím menom „Veselka“ bývalý pracovník ÚV KSS Ján Vigaš. Správy, ktoré v tomto období podával, sa týkali bývalých redaktorov čs. rozhlasu Otílie Plávkovej a Svetozára Štúra, filozofa Jána Uhera, spisovateľa Ladislava Ťažkého, bývalého šéfredaktora Vydavateľstva politickej literatúry v Bratislave Štefana Žolnaya, spisovateľky Hany Ponickej a iných. V auguste 1986 ŠtB jeho zväzok archivovala. Obnovila ho v polovici februára 1988 pod krycím menom „Veselý“. V januári 1989 informoval Vigaš vedúceho 6. oddelenia Milana Repára o stretnutí Jána Uhra s Alexandrom Dubčekom, v júni o kontakte Dubčeka s Václavom Havlom. V apríli 1989 dostal, podľa záznamov z vyúčtovania zvláštnych finančných prostriedkov, finančnú odmenu 500 Kčs.⁹⁰

Informácie z prostredia komunistickej inteligencie (Milan Šimečka, Miroslav Kusý, Július Strinka, Jozef Jablonický, Hana Ponická, Alma Münzová, Soňa Čechová, Ján Ladislav Kalina, Perla Karvašová, Irena Blühová a Eduard Friš) prinášal ŠtB agent s krycím menom „Aleš“ (Juraj Vereš). Oddelenie prevzalo jeho agentúrny zväzok zo správy ŠtB v Bratislave 14. júna 1976. V priebehu roka 1989 sa stretával s príslušníkom ŠtB Mariánom Dekanom, ktorý na pražskú centrálu kontrarozvedky odstúpil osem jeho informácií. Týkali sa Milana Šimečku a jeho názorov na aktuálne dianie, formovanie a činnosť Slovenského fóra prestavby. Poslednú finančnú odmenu na neho vyúčtoval Marián Dekan 22. novembra 1989.⁹¹

Od jari 1973 využívala ŠtB na získavanie poznatkov z prostredia komunistických intelektuálov tajného spolupracovníka s krycím menom „Iris“ (Albert Marenčin). ŠtB ho pôvodne pod krycím menom „Vojtech“ rozpracovávala od 29. marca 1971 v pozorovacom a od 5. apríla 1972 v osobnom operatívnom zväzku. V októbri 1972 prevzal zväzok z 2. oddelenia II. odboru správy ŠtB Bratislava (problematika Francúzsko) II. odbor nadriadenej Hlavnej správy ŠtB v SSR, ktorý ho na jar 1973 zaviazal na utajenú spoluprácu. Podľa zachovaných dokumentov informoval o záujmových osobách ŠtB z prostredia filmu, literatúry, televízie a rozhlasu (Dušan Ruppeldt, Juraj Špitzer, Dominik Tatarka, Alma Münzová, Ján Ladislav Kalina, Milan Šimečka a iní). V januári 1984 prevzal agenta Valentín Mlkvý a v marci 1986 Marián Dekan. V tomto období sa ho ŠtB snažila zameriavať predovšetkým na Dominika Tatarku a pokúšala sa aj o jeho aktívne nasadenie na Milana Šimečku. ŠtB pozitívne hodnotila aj jeho kontakty v zahraničí. Podľa záznamov o čerpaní zvláštnych finančných prostriedkov z rokov 1985 – 1990 bol viackrát finančne odmenený. V priebehu roka mal podľa záznamov dostať tri finančné odmeny v celkovej výške 2500 Kčs, posledná je vyúčtovaná

88 Tamže, Plán práce v akcii „ESER“ na rok 1984 z 12. 12. 1983.

89 Tamže, Zvláštne finančné prostriedky XII. správy ZNB 1989.

90 Tamže.

91 Tamže.

Správa kontrarozvedky ZNB v Bratislave

4. decembra 1989 (finančná časť zväzku mala pred skartáciou 233 strán).⁹² Oddelenie odstúpilo na nadriadený 10. odbor II. správy SNB v Prahe jedenásť jeho poznatkov, posledný 9. novembra 1989 o jeho účasti na stretnutí členov Klubu Dominika Tataru, ktoré organizoval Ján Budaj.⁹³

Od mája 1974 využívala ŠtB historika Štefana Štvrteckého ako tajného spolupracovníka s krycím menom „Rasťo“. Pomáhal pri spracovaní prehľadu tvorby Milana Šimečku, Miroslava Kusého a Jozefa Jablonického.⁹⁴ Kontroloval tiež účinky vynútených stykov ŠtB s Júliusom Strinkom, prostredníctvom ktorých sa ŠtB snažila dezinformovať opozičné prostredie. Informoval aj o názoroch historikov Václava Kurala, Jana Křena, Antona Smutného a Jaroslava Šolca. V roku 1989 bola jeho aktivita na nízkej úrovni. Súčasťou agentúrnej siete bol pravdepodobne len z dôvodu celoštátnej akcie „Klin“. V roku 1989 totiž XII. správa ZNB neodstúpila do Prahy žiadne jeho správy a agentúrne výdavky účtovala len raz (26. apríla 1989).⁹⁵

Kontrolu tvorby a obsahu, ako aj odhaľovanie kanálov prepravy samizdatov historika Jozefa Jablonického mal pre ŠtB zabezpečovať tajný spolupracovník s krycím menom „Metod“ (Dušan Janota).⁹⁶ ŠtB ho zameriavala aj na kontrolu a pozitívne ovplyvňovanie Karola Minárika, Milana Strhana a Jozefa Zraka. V priebehu roku 1989 podal ŠtB osemnásť správ, ktoré XII. správa ZNB odstúpila na pražskú Hlavnú správu kontrarozvedky SNB. Väčšina sa týkala exilových cirkevných skupín. V apríli 1989 napríklad informoval o súkromnej návšteve kardinála Jozefa Tomka na Slovensku, v júni o rozhovoroch s Imrichom Kružliakom, Antonom Hlinkom, Antonom Štefánkom a v auguste o biskupovi Pavlovi Hnilicovi. Z tohto dôvodu ho v októbri 1989 prevzalo 8. oddelenie. V júni 1989 dostal finančnú odmenu 1500 Kčs.⁹⁷

Tajného spolupracovníka s krycím menom „Tono“ (Tibor Hrozáni) orientovala ŠtB od decembra 1988 do prostredia okolo Miroslava Kusého a jeho manželky Jolany. Vo Zvláštnych finančných prostriedkoch (ZFP) za rok 1989 vyúčtoval Valentín Mlkvý osemnásť výdavkov, ktoré vznikli na jeho stretnutí s agentom. V druhej polovici júna bola vyúčtovaná odmena 500 Kčs. Za rok 1989 odstúpilo oddelenie na nadriadenú pražskú správu kontrarozvedky osem jeho správ – 2. novembra o stretnutí Klubu Dominika Tataru a 8. novembra o samizdate od Milana Šimečku.⁹⁸

V novembri 1987 získalo oddelenie na spoluprácu agenta s krycím menom „Niki“ (Nikolaj Žunko), ktorého zameriavalo na získavanie informácií z prostredia Milana Šimečku, Miroslava Kusého, Jozefa Jablonického, Júliusa Strinku a Hany Ponickéj.

92 Tamže.

93 A ÚPN, f. Správa kontrarozvedky v Bratislave, Registratúrny denník I. odboru XII. správy ZNB 1989.

94 Tamže, č. j. KR-001968/20-1983, Vykonávací plán práce 2. odboru XII. správy ZNB na rok 1984 z 8. 12. 1983.

95 Tamže, Registratúrny denník I. odboru XII. správy ZNB 1989; tamže, Zvláštne finančné prostriedky XII. správy ZNB 1989

96 Tamže, č. j. KR-001968/20-1983, Vykonávací plán práce 2. odboru XII. správy ZNB na rok 1984 z 8. 12. 1983.

97 Tamže, Zvláštne finančné prostriedky XII. správy ZNB 1989.

98 Tamže, Registratúrny denník I. odboru XII. správy ZNB 1989; tamže Zvláštne finančné prostriedky XII. správy ZNB 1989.

Jerguš Sivoš

V priebehu roka 1989 odstúpilo 6. oddelenie do Prahy niekoľko jeho správ (napr. v apríli 1989 o účasti M. Kusého na stretnutí Helsinského výboru) a zúčtovalo výdavky na pohostenie zo štyroch schôdzok s ním.⁹⁹

V septembri 1982 obnovili príslušníci ŠtB spoluprácu s agentom s krycím menom „Kozák“ (Štefan David).¹⁰⁰ Pomáhal pri rozpracovaní Miroslava Kusého, najmä pri poznávaní jeho aktivít v súvislosti s funkciou hovorca Charty 77 a spracovaní prehľadu jeho tvorby. Podľa plánov ŠtB mal vytvárať podmienky na zabránenie distribúcie a prepravy jeho písomností do zahraničia.¹⁰¹ Koncom 80. rokov prakticky pre ŠtB nevyvíjal žiadnu činnosť. Zatiaľ čo v roku 1986 vyúčtoval riadiaci príslušník ŠtB výdavky na pohostenie na šiestich a v roku 1987 na piatich stretnutiach s ním, v rokoch 1988 a 1989 neúčtoval žiadne výdavky. Rovnako správa neodstúpila na pražskú centrálu žiadne jeho poznatky.¹⁰²

Od polovice 70. rokov evidovala ŠtB tajného spolupracovníka s krycím menom „Karol“ (Štefan Toman). V tomto období získaval informácie o vylúčených členoch a funkcionároch KSS: bývalom tajomníkovi Mestského výboru KSS v Bratislave Karolovi Minárikovi, historikovi Milanovi Strhanovi, ekonómovi Jozefovi Zrakovi, historikovi Bohuslavovi Gracovi, historikovi Jaroslavovi Šolcovi, bývalom pracovníkovi oddelenia kultúry a umenia ÚV KSS Ladislavovi Šoltýsovi¹⁰³ a iných. Väčšinu týchto osôb prestala ŠtB rozpracovávať začiatkom druhej polovice 80. rokov. Aj preto mala jeho činnosť klesajúcu tendenciu. V rokoch 1987 a 1988 vyúčtoval Pavel Gavurník len po jednom výdavku na pohostenie, v nasledujúcom roku žiadny. Rovnako neodstúpil do Prahy žiadnu od neho získanú informáciu.¹⁰⁴

V agentúrnej sieti viedlo 6. oddelenie aj agenta s krycím menom „Redaktor“ (Jozef Darmo). V rámci rozpracovania spisovateľa Petra Karvaša (akcia „Osvetár“) ho na spoluprácu v septembri 1979 získalo 2. oddelenie odboru boja proti vnútornému nepriateľovi XII. správy ZNB. V polovici 80. rokov pomáhal ŠtB získavať prehľad o písomnostiach, ktoré spracoval historik Jozef Jablonický.¹⁰⁵ Jeho pôsobenie v roku 1989 nie je ešte zmapované, v priebehu roka však na prípadných stretnutiach s príslušníkom ŠtB nevznikli žiadne výdavky.¹⁰⁶

Tajného spolupracovníka s krycím menom „Ekonóm“ (Róbert Harenčár) využívala ŠtB od novembra 1973 na rozpracovanie komunistov vylúčených po udalostiach v rokoch 1968/1969. V registratúrnych denníkoch sa objavujú najmä mená Rudolf

99 Tamže.

100 Pôvodne ho ako agenta evidovali od novembra 1973 do januára 1981.

101 A ÚPN, f. Správa kontrarozviedky v Bratislave, č. j. KR-001965/20-1982, Vykonávací plán práce 2. odboru XII. správy ZNB na rok 1983 z 1. 12. 1982.

102 Tamže, Registratúrny denník I. odboru XII. správy ZNB 1989; tamže, Zvláštne finančné prostriedky XII. správy ZNB 1989.

103 Evidovaný ako agent s krycím menom „Radca“ od 9. 3. 1972 do 21. 12. 1989 na 1. oddelení II. odboru správy ŠtB Bratislava.

104 A ÚPN, f. Správa kontrarozviedky v Bratislave, Registratúrny denník I. odboru XII. správy ZNB 1989; tamže, Zvláštne finančné prostriedky XII. správy ZNB 1989.

105 A ÚPN, f. Správa kontrarozviedky v Bratislave, č. j. KR-001968/20-1983, Vykonávací plán práce 2. odboru XII. správy ZNB na rok 1984 z 8. 12. 1983.

106 Tamže, Zvláštne finančné prostriedky XII. správy ZNB 1989.

Správa kontrarozvedky ZNB v Bratislave

Hoffman, Štefan Sádovský a Viktor Pavlenda (podľa plánov ŠtB mal *prehľbiť poznanie zámerov a cieľov pri spracovaní jeho ekonomických rozborov, zisťovať jeho negatívne postoje na pracovisku a včas prijímať opatrenia na zabránenie jeho otvoreného vystupovania*).¹⁰⁷ V roku 1989 patril k najaktívnejším agentom oddelenia. XII. správa ZNB odstúpila 33 jeho správ na pražskú II. správu SNB – najmä z prostredia Alexandra Dubčeka, Júliusa Strinku a Slovenského fóra prestavby, bývalého príslušníka čs. rozvedky Viliama Ciklaminiho, Jána Uhra, Rudolfa Hoffmana, o podpisovej akcii za prepustenie Miroslava Kusého a Jána Čarnogurského a o priebehu šachových večerov. V priebehu roka 1989 dostal štyri finančné odmeny v celkovej výške 4865 Kčs. V roku 1988 ho ŠtB podstavila do akcie A. Dubčeka s úlohou *v zmysle nášho zámeru eliminovať snahy skupiny exkomunistov v Bratislave napojiť sa na Dubčeka*.¹⁰⁸

Časť agentúrnej siete prevzalo oddelenie po reorganizácii na jeseň 1988 od odboru na ochranu socialistickej ekonomiky. Tajného spolupracovníka s krycím menom „Róbert“ (Karel Lukasch) zaevidovalo 2. oddelenie III. odboru v marci 1983 a agenta s krycím menom „Slovák“ (Peter Michalovič) v decembri 1987. Ich aktivita sa podľa dostupných dokumentov javí ako nízka, čo pravdepodobne súviselo so zmenou riadiacich pracovníkov. „Róberta“ riadil Marián Dekan, a môžeme sa preto domnievať, že sa ho ŠtB snažila orientovať na získavanie informácií o Jánovi Uherovi. „Slovák“ sa podľa záznamov vo zvláštnych finančných prostriedkoch v marci a apríli 1989 minimálne dvakrát stretol s Pavlom Gavurníkom.¹⁰⁹

Od decembra 1986 do októbra 1989 evidovala ŠtB pri rozpracovaní Hvezdoňa Kočúticha a Miroslava Kusého agenta s krycím menom „Marek“ (Ján Chovanec).¹¹⁰

Od júna 1975 využívali pracovníci oddelenia ako tajného spolupracovníka s krycím menom „Dušan“ bývalého docenta Vysokej školy ekonomickej Michala Baránika. ŠtB ho orientovala na Viktora Pavlendu, kde mal *prehľbovať poznanie zámerov a cieľov pri spracovaní ekonomických rozborov a jeho spojenia na popredných ekonómov, pôsobiť, aby jeho činnosť nenadobudla charakter otvoreného vystúpenia*.¹¹¹ Aktívne kontrolovať a pozitívne ovplyvňovať mal Milana Strhana a Karola Minárika. V roku 1989 odstúpilo oddelenie na pražskú centrálu kontrarozvedky sedem jeho správ – vo februári o plánoch vytvorenia skupiny z bývalých členov KSČ, v marci a júli o názoroch Michala Kováča. V roku 1989 dostal podľa záznamov vo vyúčtovaní zvláštnych finančných prostriedkov dve finančné odmeny – v máji 1000 Kčs a septembri 315 Kčs.¹¹²

107 Tamže, č. j. KR-002255/20-84, Rozpracovanie hlavných úloh ročného plánu v problematikách 2. odboru XII. S-ZNB na rok 1985 z 5. 12. 1984.

108 ABS, f. A 34/1, inv. j. 835, Vyhodnotenie plnenia hlavných úloh z ročného vykonávacieho plánu po problematikách vnútorného spravodajstva v roku 1988 z 18. 1. 1989.

109 A ÚPN, f. Správa kontrarozvedky v Bratislave, Zvláštne finančné prostriedky XII. správy ZNB 1989.

110 Tamže, č. j. KR-003353/88, Rozpracovanie hlavných úloh ročného plánu XII. správy ZNB Bratislava na podmienky kontrarozvedného odboru v roku 1989 a Registračný protokol agentúrnych a operačných zväzkov XII. správy ZNB.

111 Tamže, č. j. KR-001501/20-1981, Vykonávací plán práce 2. odboru XII. správy ZNB na rok 1982 z 1. 12. 1981.

112 Tamže, Registračný denník I. odboru XII. správy ZNB 1989; tamže, Zvláštne finančné prostriedky XII. správy ZNB 1989.

Jerguš Sivoš

K najúspešnejším agentom 6. oddelenia v roku 1989 patril tajný spolupracovník s krycím menom „Hrivňák“ (Ján Ďurík). ŠtB pôvodne, od júla 1987, vykonávala jeho previerku v spise preverovanej osoby a v priebehu roka 1988 ho získala na spoluprácu. Prinášal informácie z prostredia samizdatového časopisu *Fragment-K*, o tvorbe a distribúcii samizdatov a Olegovi Pastierovi. ŠtB ho využila aj na agentúrno-operatívnu kombináciu, keď vďaka nemu získala originál štvrtého čísla spomínaného samizdatu a znemožnila tak jeho rozmnoženie a rozšírenie.¹¹³ Tibor Grígel mu za úspešnú akciu odovzdal, podľa záznamov 4. apríla 1989, finančnú odmenu 1500 Kčs. V priebehu roka vyúčtoval výdavky na pohostenie v ďalších 47 prípadoch. V septembri prevzal jeho riadenie Ján Bocko.¹¹⁴

Do prostredia samizdatového časopisu *Fragment-K* sa ŠtB v júni 1988 podarilo infiltrovať agenta s krycím menom „Jirko“ (Radek Galac).¹¹⁵ V priebehu roka 1989 vyúčtoval Tibor Grígel devätnásť výdavkov na pohostenie počas stretnutia a finančnú odmenu 200 Kčs (15. december 1989).¹¹⁶

Dvoch agentov využívala ŠtB na rozpracovanie Milana Šimečku ml. Tajného spolupracovníka s krycím menom „Adam“ (Ján Líška) získala na spoluprácu v máji 1977 v rámci rozpracovania Alexandra Dubčeka a jeho synov. V priebehu roka 1988 vyúčtoval príslušník ŠtB Pavel Škulavík osemnásť výdavkov na pohostenie tajného spolupracovníka, v priebehu nasledujúceho roka len dve. Na nadriadenú Hlavnú správu kontrarozviedky SNB v Prahe zároveň z Bratislavy neodstúpil žiadnu jeho správu. Nízku aktivitu mal v tomto období aj tajný spolupracovník s krycím menom „Ján“ (Karol Kaiser), ktorého ŠtB evidovala od decembra 1986.¹¹⁷

Bývalých príslušníkov ŠtB pôvodne pomáhali pracovníkom 6. oddelenia rozpracovávať tajní spolupracovníci s krycimi menami „Vyslanec“ (Juraj Skrábik) a „Technik“ (Jaroslav Svěchota).¹¹⁸ Obaja boli v agentúrnej sieti od polovice 70. rokov a ŠtB prinášali informácie z prostredia prepustených príslušníkov ŠtB Viliama Ciklaminiho (akcia „Vševěd“), Štefana Martiška (akcia „Kontra“), Štefana Marchalína (akcia „Centráľ“) a Jána Sútora (akcia „Šéf“).¹¹⁹ Skrábika v polovici 80. rokov zameriavala ŠtB aj na profesora trestného práva Vojtecha Hatalu (akcia „Demokrat“) a akademikov z ekonomického prostredia Hvezdoňa Kočtúcha, Juraja Králiku a Viktora Pavlendu (koncom januára 1989 napr. priniesol ŠtB informáciu o záujme Pavlendu kontaktovať A. Dubčeka). V roku 1989 ho riadil priamo náčelník kontrarozviedneho odboru XII. správy ZNB Anton Faťol. Tajný spolupracovník

113 ABS, f. A 34/1, inv. j. 835, Informácia o štb. situácii a aktuálnych otázkach kontrarozviednej práce na 1. odbore XII. S-ZNB Bratislava za obdobie II. štvrťroka 1989 – zaslanie, 15. 6. 1989.

114 A ÚPN, f. Správa kontrarozviedky v Bratislave, Zvláštne finančné prostriedky XII. správy ZNB 1989.

115 ABS, f. A 34/1, inv. j. 835, Vyhodnotenie plnenia hlavných úloh z ročného vykonávacieho plánu po problematikách vnútorného spravodajstva roku 1988 z 18. 1. 1989.

116 A ÚPN, f. Správa kontrarozviedky v Bratislave, Zvláštne finančné prostriedky XII. správy ZNB 1989.

117 Tamže, Registratúrny denník I. odboru XII. správy ZNB 1989; tamže, Zvláštne finančné prostriedky XII. správy ZNB 1989.

118 Jaroslav Svěchota sa 9. 2. 1990 stal náčelníkom XII. správy ZNB.

119 Všetky zväzky archivovalo oddelenie v druhej polovici 80. rokov – 2. 1. 1985 zväzky „Šéf“ a „Centráľ“, 30. 12. 1986 zväzok „Kontra“ a 12. 8. 1987 zväzok „Vševěd“.

Správa kontrarozvedky ZNB v Bratislave

„Vyslanec“ ho informoval najmä o kontaktoch, aktivitách a názoroch Viliama Ciklamiho a o formovaní združenia bývalých členov KSČ s názvom Obroda. V priebehu roka odstúpila Správa kontrarozvedky ZNB v Bratislave nadriadenému útvaru v Prahe pätnásť jeho agentúrnych správ. Podľa vyúčtovania zvláštnych finančných prostriedkov dostal v priebehu roka finančné odmeny v celkovej výške 3500 Kčs, poslednú 5. decembra 1989.¹²⁰

Časť agentúrnej siete sa s príslušníkmi ŠtB stretávala v dvoch konšpiračných bytoch oddelenia, ktoré sa nachádzali v Bratislave na Rajskej ul. č. 14 a Karadžičovej ul. č. 55.

Prehľad agentúrnych zväzkov, zväzkov konšpiračných bytov, ako aj spisov dôverníkov a kandidátov tajnej spolupráce, ktoré pracovníci 6. oddelenia viedli v roku 1989, sa nachádza v nižšie uvedených tabuľkách.¹²¹

Prehľad agentúrnych zväzkov vedených na 6. oddelení v roku 1989

Operatívny pracovník	Reg. číslo	Krycie meno	Vedený na osobu	Ukončenie zväzku
Faťol Anton	14832	VYSLANEC	SKRÁBIK Juraj	S – 7. 12. 1989
Repár Milan	11983	VESELÝ	VIGAŠ Ján	S – 7. 12. 1989
	12227	JARNÝ	BARBÍREK František	S – 7. 12. 1989
	19508	TECHNIK	SVĚCHOTA Jaroslav	?
Škulavík Pavel	12582	TICHÝ	ŽILA Bohumil	S – 7. 12. 1989
	14352	MALÝ	ORLÍK Emil	S – 7. 12. 1989
	14721	VILO	KRAJČÍ Vladimír	S – 7. 12. 1989
	20122	ADAM	LIŠKA Ján	S – 7. 12. 1989
	20802	MARCEL	REMENÁR Jaroslav	S – 7. 12. 1989
	24006	JURAN	BANÍK Teodor	S – 7. 12. 1989
Dekan Marián	27453	VLČKO	BEZÁK Anton	S – 7. 12. 1989
	12238	ALEŠ	VEREŠ Juraj	S – 7. 12. 1989
	13576	VAJANSKÝ	GAŠPARÍK Štefan	A – 21. 9. 1989
	33960	MAREK	CHOVANEC Ján	A – 10. 10. 1989
	27364	RÓBERT	LUKASCH Karel	S – 7. 12. 1989
	29675	JÁN	KAISER Karol	S – 7. 12. 1989

120 A ÚPN, f. Správa kontrarozvedky v Bratislave, Registratúrny denník I. odboru XII. správy ZNB 1989; tamže, Zvláštne finančné prostriedky XII. správy ZNB 1989.

121 Tabuľky obsahujú údaje z Registračných protokolov agentúrnych a operatívnych spisov evidovaných na XII. správe ZNB Bratislava.

Jerguš Sivoš

Gavurník Pavol	15530	RASŤO	ŠTVRTECKÝ Štefan	S - 7. 12. 1989
	21685	METOD	JANOTA Dušan	O - október 1989 na 8. oddelenie
	23606	REDAKTOR	DARMO Jozef	S - 7. 12. 1989
	16208	KAROL	TOMAN Štefan	S - 7. 12. 1989
	37038	SLOVÁK	MICHALOVIČ Peter	S - 7. 12. 1989
Mlkvý Valentín	11827	IRIS	MARENČIN Albert	S - 7. 12. 1989
	34000	TONO	HROZÁNI Tibor	S - 7. 12. 1989
	36574	NIKI	ŽUNKO Nikolaj	S - 7. 12. 1989
	14397	KOZÁK	DAVID Štefan	S - 7. 12. 1989
Grígel Tibor	36493	HRIVŇÁK	ĎURÍK Ján	S - 7. 12. 1989
	38109	JIRKO	GALAC Radek	S - 7. 12. 1989
Kapusta Emil	12135	EKONÓM	HARENČÁR Róbert	S - 7. 12. 1989
	16202	DUŠAN	BARÁNIK Michal	S - 7. 12. 1989

Prehľad zväzkov konšpiračných bytov vedených na 6. oddelení v roku 1989

Operatívny pracovník	Reg. číslo	Krycie meno	Adresa	Ukončenie zväzku
Mlkvý Valentín	37653	RAJ	Rajská 14	A - 27. 6. 1990
Dekan Marián / Kapusta Marián	31279	MILAN	Karadžičova 55	A - 27. 6. 1990

Prehľad spisov dôverníkov vedených na 6. oddelení v roku 1989

Operatívny pracovník	Reg. číslo	Krycie meno	Vedený na osobu	Ukončenie zväzku
Repár Milan	32122	JULKA	HOLKOVIČOVÁ Júlia	S - 1. 12. 1989
Škulavík Pavel	38022	STAVBÁR	ŠIMKO Ivan	S - 4. 12. 1989
	20325	BAŽANT	VAŽAN Anton	S - 4. 12. 1989
	21964	HANZO	HAVLÁT Ján	S - 4. 12. 1989
	30399	PARŤÁK	VAJDA Štefan	S - 4. 12. 1989
	36417	PEPO	KUBÍK Jozef	S - 4. 12. 1989
Dekan Marián	36666	BAJZA	KOVÁČIK Ladislav	A - 8. 9. 1989
	20914	KORUND	MÍZNER Dominik	A - 4. 8. 1989
	38599	ZÁMOK	ZEMAN Ján	S - 1. 12. 1989

Správa kontrarozvedky ZNB v Bratislave

Gavurník Pavol	22629	CHATÁR	BOHUŇ Pavol	S - 1. 12. 1989
	38558	AUREL	BUNČÁK Ján	S - 1. 12. 1989
Mlkvý Valentín	21475	KNIHA	PILAŘOVÁ Cecília	S - 1. 12. 1989
	24734	MERAČ	HORVÁTOVÁ Iva	A - 8. 9. 1989
	37301	HORA	KOMRSKA Ján	S - 12. 12. 1989
	37378	HANULA	HLADKÝ Milan	A - 8. 9. 1989
Bocko Ján	37911	STANA	ŠTANKOVÁ Margita	S - 13. 12. 1989
	38753	POÉT	IVAN Jozef	S - 13. 12. 1989
Kapusta Emil	19239	MICHAL	ARDAN Michal	S - 1. 12. 1989
	33838	EUDO	HORÁK Ľudovít	A - 27. 6. 1989
	32721	ANDREJ	ŠESTÁK Andrej	S - 1. 12. 1989
	37816	RÓBERT	SCHNIERER Róbert	S - 1. 12. 1989
	38486	HÁDES	KRIVOSUDSKÝ Dušan	S - 1. 12. 1989
	38047	OĽGA	GREGUŠOVÁ Oľga	S - 1. 12. 1989

Prehľad spisov kandidátov tajnej spolupráce vedených na 6. oddelení v roku 1989

Operatívny pracovník	Reg. číslo	Krycie meno	Vedený na osobu	Ukončenie zväzku
Gavurník Pavel	38208	RAGANČÍK	KNOLL Otto	S - 12. 12. 1989
	36605	PERNÍK	CHALOUPKA Ivan/Igor	S - 12. 12. 1989
	37849	MARCEL	TRÁVNIK Igor	A - 15. 3. 1989
Mlkvý Valentín	40602	HALAŠ	DEMETROVIČ Ivan	S - 12. 12. 1989
	33359	SLÁVO	MARTINEK Juraj	S - 6. 12. 1989
Bocko Ján	40442	BRANÍK	ZÁVODSKÝ Branislav	S - 12. 12. 1989

Po 17. novembri 1989

Po vypuknutí masových demonstrácií sa činnosť pracovníkov oddelenia sústreďovala na udržiavanie informačného toku pre vedenie Federálneho ministerstva vnútra, 1. tajomníka ÚV KSS a predsedu vlády SSR. Ešte začiatkom decembra 1989 pracovali príslušníci bez zmien v operatívnej práci. Zároveň na základe rozkazu 1. námestníka ministra vnútra ČSSR genpor. Ing. Alojza Lorenca, CSc. vykonávali rozsiahlu skartáciu živých aj archivovaných spisov.¹²² Pracovníci oddelenia už 1. a 4. decembra zničili niektoré spisy dôverníkov a po návrhu zo 6. decembra, ktorý odsúhlasil náčelník kontrarozvedného odboru Anton Faťol a schválil 1. zástupca náčelníka XII. správy ZNB František Budaváry, zničili aj zväzky agentov. V registračných protokoloch agen-

122 Viac o skartácii dokumentov ŠtB z decembra 1989 pozri ŽÁČEK, Pavel: „Můžou přijít, jsme hotovi...“ Tzv. Lorencova „skartace“ z prosince 1989 v dokumentech. *Památ národa*, 2004, úvodné číslo, s. 28-41.

Jerguš Sivoš

túrnych a operatívnych zväzkov XII. správy ZNB bolo zničenie zväzkov vyznačené nasledujúci deň – 7. decembra. Už v pondelok 4. decembra spracovali pracovníci oddelenia návrhy na ukončenie osobných operatívnych zväzkov, zväzkov preverenia signálu, agentúrno-pátracích zväzkov, objektových zväzkov, spisov preverovanej osoby, spisov kandidátov tajnej spolupráce a niektorých spisov dôverníkov. Ich zničenie vyznačili pracovníci štatisticko-evidenčného oddelenia XII. správy ZNB až 12. decembra 1989. Vytrieďovanie a ničenie písomností zastavil 1. námestník ministra vnútra ČSSR v piatok 8. decembra s odôvodnením, že by mohlo byť zneužitie proti FMV. Náčelník správy Štefan Homola nariadil zabezpečiť splnenie pokynu náčelníkovi organizačného a analytického odboru správy Štefanovi Kobolko v pondelok 11. decembra 1989.

V rovnaký deň, 11. decembra 1989, pozastavil 1. námestník ministra vnútra ČSSR A. Lorenc s okamžitou platnosťou operatívnu činnosť útvarov vnútorného spravodajstva. Správa kontrarozviedky ZNB v Bratislave dostala správu o 11:10 hod. a podľa záznamu náčelníka útvaru ju na 6., 7. a 8. oddeleniu vyhlásili ešte v ten istý deň.¹²³

O mesiac neskôr vydal minister vnútra ČSSR Richard Sacher rozkaz o opatreniach na úseku vnútorného spravodajstva, v ktorom *v súlade so zmenami v zameraní FMV a zmenami na ne nadväzujúcimi* zastavil dňom účinnosti rozkazu činnosť 6. až 8. oddelenia kontrarozviedneho odboru XII. správy ZNB a k 15. januáru 1990 zrušil tieto oddelenia vrátane tam systemizovaných miest, ako aj funkčné miesto I. zástupcu náčelníka I. odboru povereného riadením vnútorného spravodajstva. Zároveň nariadil náčelníkovi XII. správy s účinnosťou rozkazu zastaviť agentúrno-operatívnu činnosť na úseku vnútorného spravodajstva. Zároveň nariadil odobranie zbraní príslušníkom zrušených oddelení a ich uloženie v zbrojnom sklade a uzamknutie služobných písomností a pomôcok v bezpečnostných schránkach. Správa rozkaz prijala 12. januára 1990 o 13:10 hod. a ešte v ten deň bol vyhlásený na porade 6. až 8. oddelenia kontrarozviedneho odboru.¹²⁴ K 15. januáru 1990 zrušil náčelník vnútornej a organizačnej správy FMV mjr. JUDr. Václav Novotný na základe rozkazu ministra vnútra ČSSR 27 systemizovaných miest vrátane funkcie zástupu náčelníka pre vnútorné spravodajstvo a o tento počet znížil plánované stavy XII. správy ZNB. Pracovníci oddelenia boli zároveň zaradení do záloh pre prechodne nezaradených príslušníkov ZNB.¹²⁵

Následne vytvorili pracovníci oddelenia písomný záznam (čestné prehlásenie), že nemali a nemajú v sieti tajných spolupracovníkov, ktorí by boli viazaní na základe kompromitujúcich skutočností alebo donucovaní iným spôsobom. Ministra vnútra R. Sachera o tom informoval náčelník XII. správy ZNB 2. februára 1990. Zároveň uviedol, že *agentúrne zväzky TS zo 6., 7. a 8. oddelenia sú zapečatené v trezoroch*.¹²⁶ Podľa záznamov však mali byť agentúrne zväzky 6. oddelenia zničené 7. decembra 1989.

Pracovníci 6. oddelenia vykonávali v priebehu roka 1989 opatrenia voči predstaviteľom straníckej a antikomunistickej opozície. Ich postupy vychádzali s celoštátnej

123 A ÚPN, f. Správa kontrarozviedky v Bratislave, č. j. KR-0058/Sekr.-89, zahajeni praci k reorganizaci slozky stb - pokyn.

124 Tamže, č. j. KR-107/OA-90, RMV ČSSR č. 6/1990 z 12. 1. 1990, Opatření na úseku vnitřního spravodajství.

125 Tamže, č. j. KR-007-2/OA-90, zruseni organizacnich celku.

126 A ÚPN, f. Správa kontrarozviedky v Bratislave, č. j. KR-09/Sekr.-90, Ukončenie spolupráce s TS – čestné prehlásenie.

Správa kontrarozviedky ZNB v Bratislave

akcie „Klin“. Smerovali k zabráneniu zjednocovania jednotlivých opozičných prúdov, ich verejných vystúpení, eliminácii snahy o internacionalizáciu činnosti, a to prostredníctvom preventívno-výchovných, rozkladných a represívnych opatrení, tzv. vplyvovej agentúry, ale aj rôznymi administratívnymi a represívnymi opatreniami a hrozbami súdneho postihu.

Dve ukážky zo správ zasielaných XII. správou ZNB na nadriadenú II. správu SNB v Prahe v období po vypuknutí masových demonštrácií v novembri 1989.

Příloha k D[enní] S[ituační] Z[právě] [č. 182] z 24. 11. 1989¹²⁷

Setkání zástupců OBRODY a Slovenského fóra přestavby

Dne 23. 11. 1989 se uskutečnilo střetnutí J. STRINKY, R. HOFFMANA a R. KALISKÉHO (zástupci Slovenského fóra přestavby – SFP) s představitelem pražské OBRODY MENCLEM, na které společně rozebrali perspektivy dalšího vývoje v ČSSR. MENCL uvedl, že v první fázi je potřebné počítat s kompromisním vývojem, který by přešel do konfliktního s dnes těžko odhadnutelným závěrem. Důležitou úlohu by zde měly sebrát okresní konference KSČ, kde by se dostali do funkcí noví lidé schopní strhnout ostatní.

Další část rozhovoru věnovali „obsazení“ vedoucích funkcí v našem státě, přičemž konstatovali, že by bylo vhodné vytvořit tandem HAVEL – DUBČEK. DUBČEK by byl prezidentem a HAVEL jako nestraník předsedou Federálního shromáždění, kde je těžiště politického života. M. KUSÝ bude podle nich potřebný v dalším období na tvorbu koncepcí a přípravu argumentů. Těžištěm diskuse jmenovaných byl však zejména požadavek na zrušení vedoucí úlohy KSČ v Ústavě ČSSR.

Závěrem setkání se dohodli, že je potřebné sestavit společné stanovisko OBRODY a SFP, které předloží A. DUBČEKovi. Samostatnou přípravu stanoviska odložili na 26. 11. 1989. (XII. správa SNB)

Příloha k DSZ [č. 192] z 8. 12. 1989¹²⁸

Dne 5. 12. 1989 se v Bratislavě uskutečnilo střetnutí asi 15tich osob, býv. čelných představitelů státních a stranických orgánů na Slovensku, vyloučených z KSČ. Cílem střetnutí bylo ujednotit jejich další politický postup. Jednoznačně se shodli v názoru, že jim jde o ideály Komunistické strany a socialismu. Rozporná stanoviska se vyskytla při stanovení dalšího postupu, jak organizovat navázání kontaktů a podporu oficiálních stranických a státních struktur. V úvodě převládaly i tendence ignorování ÚV KSS a vlády SSR. Diskutovalo se též o vytvoření strany demokratického socialismu v Bratislavě, resp. Slovenského fóra přestavby – OBRODA.

V závěru se shodli doporučit z jejich řad dva kandidáty do vlády. V diskuzi se též shodli, aby za prezidenta ČSSR kandidoval Alexander DUBČEK.

DUBČEK má v průběhu týdne 11.–17. 12. 1989 vycestovat do SSSR na premiéru filmu o jeho osobě a politice z období působení ve funkci 1. tajemníka ÚV KSČ, který byl v SSSR zpracovaný z dokumentárních materiálů. Druhou – podstatnější úlohou je vystoupení DUBČEKA v Nejvyšším sovětu SSSR, kde poslance seznámí s politikou roku 1968.

127 ABS, f. A 34/1, inv. j. 1431, Denní situační zpráva č. 182 z 24. 11. 1989. Informáciu podľa rozdeľovníka dostali Miloš Jakeš, Ladislav Adamec, Alois Indra, Karel Hoffmann, Ignác Janák a Rudolf Hegenbart.

128 Tamže, Denní situační zpráva č. 192 z 8. 12. 1989.